

ב 5774
תשרי
תשע"ד
קובץ לחיזוק ההתקשרות

קובץ עשרת ימי-תשובה

יוצא לאור ע"י תלמידי ישיבת
"תומכי תמימים ליובאוויטש המרכזית"

ברוקלין, ניו-יורק

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע לבריאה

פתח דבר

**אחינו תלמידי התמימים,
שלום וברכה!**

בהמשך לקבצים שהופיעו לאחרונה ונתקבלו בשמחה, מוגש קובץ זה (ב־נ"ב) לחיזוק ההתקשרות בפני תלמידי התמימים וקהל אנ"ש, שנקהלו ובאו לחסות בצילא דמהימנותא בחודש השביעי, המושבע והמשיבע, בחצרות הקודש של רבינו נשיאנו, הוד כ"ק אדוננו מורנו ורבינו זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע.

בקובץ:

א. **"שנות דור ודור"** – בתור "דבר מלכות" נערכה בזה רשימה ע"ד ראשי־התיבות שהעניק כ"ק רבינו לשנים, החל משנת תשמ"ב (ואף התבטא עליהן "שנות משיח"), ודברי קדשו בהסברת התוכן והרמז בר"ת אלו.

ב. **"אם המלך ועבד מלך"** – כמה מכתבים מהתכתבותו של הרה"ח ר' יעקב יוסף ע"ה רסקין עם הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה, שיש בהם ענין וחן מיוחד.

ג. **"אמצא חן"** – מכתבו של הרה"ג הרב יאלעס (אב"ד פילדלפיה) אל הרבי. המכתב עוסק בעניני יארצייט ובו עובדה מחודשת, ומובא בזה לראשונה בקשר עם ר' תשרי.

ד. **"יהדות הדממה"** – ביקורו של הרב ר' יהודא ליב ע"ה לוי (רבה של מוסקבה בשנות השלטון הקומוניסטי) אצל הרבי, בקיץ שנת תשכ"ח. מתפרסמת בזה לראשונה תמונה מכניסתו ליחידות, ודברי הרבי על דבריו ושתיקתו במהלך הביקור.

התמונה מתפרסמת בזה באדיבות הנהלת WLCC, ודברי הרבי נדפסים באדיבות 'ועד הנחות בלה"ק'. התודה והברכה הלבבית שלוחות להם בזה.

ה. **"סוג של חסיד"** – תהפוכות התקרבותו של הרה"ח ר' עמנואל ע"ה שוחט אל אילנא דחיי הוא כ"ק רבינו ותורתו, והקירוב הנדיר לו זכה מאת פני הקודש.

רשימה זו נערכה מתוך דברים שנשא (באנגלית) בפני חוג מצומצם, ועובדו והוכנו להדפסה בידי חבר המערכת, תוך שמירה על הניחוח הייחודי של בעל הדברים.

ו. **"כתבי יד קודש"** – לקט עשיר ומרתק של כתבי־יד קודש רבינו, חלקם הגדול בפרסום ראשון. הם ניתנו לפרסום ע"י הנהלת WLCC, והתודה והברכה הלבבית שלוחה להם בזה.

בימים אלו בהם חושך כפול ומכופל מכסה ארץ ומערפל לאומים, ואנו תועים כצאן ללא רועה, וממששים כעיוור באפילה, ואין אנו זוכים לראות פני הקודש ולא לשמוע את קולו, בוקעת התחינה מקרב ולב עמוק, "שוב לאסוף נידחך, כי הם זרע אהוביך, וראה את שלום אחיך, וגם את שלום הצאן!"

ועד תלמידי התמימים העולמי

בין כסה לעשור תשע"ד
ברוקלין נ.י.

בנוגע לילדים... הנמצאים מאחורי...
"צבאות השם" באופן האפשרי שב. וכיון שכב נגמרה ר' שר זיום (ע"י
נותל מערבי) דס"ת הראשונה - להתחיל תיכף ונכתבת ע"י ס"ת.
זרעיש נגד אלו שרוצים להפסיק ר"ל, כל עזר ליהודים הבאים ממדינות
ש(הם) מאחורי מסך הברזל באם אינם עולים לאה"ק³⁸³.

תשמ"ב - יוצא בקריאה שכל בני אנשים ונשים יתאחדו, באחדו
אמיתית ונצחית" ע"י קניית אות בספר-תורה כללית שיכתב לזכותם -
"כל אחד ואחד במנהגו (צורת האותיות דאשכנז, ספרד, תימן, האריז"י
(כו). • מורה להנהלת ישיבת תומכי תמימים להתחיל תומ"י בכתבו
זכר תורה עבור תלמידי (ותומכי) ישיבות "תומכי תמימים" ובני ביתם.
כן להנהלת "בית רבקה" כתיבת ס"ת עבור תלמידות (ותומכי) בתי ספר
"בית רבקה" ובני ביתן³⁸⁴. • מעורר אשר מצוה זו היא סיום³⁸⁵ תרי"ג
מצות שבתורה ויש המקשרים זה עם סיום וקץ הגלות³⁸⁶. • מעורר ע"י
השתדלות וניגוד...
"במבצע חנוכה ואך... ספרים... שנת תשמ"ב היא שנת הקץ. ותא
חזי עין... שנת תהי... ימות ביאת משיח. • מציע שיכתב
ספר... כל... שנת... של ספר התנ"ך
הי... שודכו" ע"

שנות דורות

בי"א טבת תשמ"ב, שלשה חדשים לפני י"א ניסן 'שנת השמונים', נסע הרבי במפתיע למקווה, אך לא נסע אח"כ אל האוהל. בחזרתו הוציא הרבי פתק שמיימי כהוספה לשלשלת-היחס של אותה שנה, ובו נכתב, "מעורר . . . אשר בכמה ספרים **שנת תשמ"ב היא שנת הקץ**. ותא חזי מאי עמא דבר אומר שהוא ר"ת: **תהא שנת ביאת משיח**".

מני אז החל הרבי לגלות ראשייתיות כמעט לכל שנה ושנה, כשלוהב הם בקשר ובשייכות עם ביאת משיח.

עם השנים התרבו מספר ראשייתיות לשנים, והרבי החל מפרט יותר ויותר את עניינם ותוכנם של ראשייתיות. בשנים האחרונות הרבי 'לא זז מחבכם' והזכירם ריבוי פעמים במהלך השנה.

ראשייתיות אלו אינם ח"ו כ'חידוד בעלמא'; הרבי התייחס לראשייתיות אלו כצופנים את מהותה של השנה ואת סגולותיה המיוחדות.

ברשימה שלפנינו נאספו כל ראשייתיות, עם עיקרי ביאורי הרבי עליהם.

תשמ"ב

"ביאת משיח"

שנת תשמ"ב היתה הפעם הראשונה בה גילה וחיידש הרבי את ענין זה. באותה שנה דיבר הרבי על כך לראשונה לקראת סוף הקיץ, בהתוועדות חג השבועות:

"וכידוע שבאותיות "תשמ"ב" מרומזים כמה ר"ת בנוגע לכל העניינים הטובים, ועד לר"ת ד"תהי" שנת ביאת משיח"! . . . ויה"ר שבקרוב ממש נזכה לקיום היעוד המרומז בר"ת דתשמ"ב – "תהי" שנת ביאת משיח", היינו, שיוצאין מהגלות והולכים לקבל את פני משיח צדקנו" (ב' דחה"ש ה'תשמ"ב).

תשמ"ג

"גאולת - גילוי - משיח"

בהתוועדות ער"ה פרסם הרבי את הר"ת לראשונה:

"המשכת שנה טובה ומבורכת בגשמיות וברוחניות . . . וברכה זו נמשכת . . . בקרב הארץ . . . ושם גופא (בקרב הארץ) עושים "שטורעם" לזכות להענין ד"תהי" שנת גאולת משיח" – שזהו הר"ת דשנת תשמ"ג בדוגמת הר"ת דשנת תשמ"ב "תהי" שנת ביאת משיח". ומובן שהכוונה היא לא רק שמשיח יבוא ("ביאת משיח") אלא העיקר שמשיח יתגלה ויגאל ("גאולת משיח") את בני, בגאולה

האמיתית והשלימה במהרה בימינו ממש".

ובברכת ער"ה אחר קבלת הפ"נ כללי, בירך הרבי:

"שנת גאולת משיח", גאולה ע"י משיח צדקנו, ומיד בתחילת השנה, "מרשית השנה". ובהערה על כך הוסיף הרבי: תשמ"ג ר"ת "תהי' שנת גאולת משיח". היינו נוסף על "תהי' שנת) ביאת משיח" (תשמ"ב), תהי' גם התגלות וגאולת משיח".

תשד"מ

"דברי משיח"

בהתוועדות ליל ער"ה פרסם הרבי את ראשי התיבות, בין הדברים ציין הרבי ל'קאך' הגובר בענין זה:

"ותיכף ומיד זוכים לקיום היעוד 'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות' - בביאת משיח צדקנו, "מנחם שמו", כשמו של ה'צמח צדק" [בעל ההילולא] . . ובאופן ד"ארו עם ענני שמיא" באים לר"ת דשנת תשד"מ - בסדר זה דוקא, [שהרי כבר נהי' 'טומל': לאחר שנתקבל פירוש הר"ת דשנת תשמ"ב ותשמ"ג - מה יהי' עם הר"ת דשנה זו בקשר לר"ת ד"מנחם שמו" כשמו של הצ"צ [ומכיון שמדברים אודות שלום ואחדות, צריכים להשתדל 'ניט אופרייצן די וועלט' באופן הידוע כו'] - הנה כבר הפכו את סדר האותיות באופן האמור, תשד"מ, ד' לפני מ', והפירוש בזה הוא], ראשי תיבות תהי' שנת דברי משיח - לימוד תורתו של משיח מפיו של משיח, במהרה בימינו ממש, ובשמחה ובטוב לבב".

על ברכת ערב ר"ה בהערה על המילים "שנת ה'תשד"מ" העיר הרבי: תהי' שנת דברי משיח, לימוד התורה מפיו של משיח (ראה לקו"ת צו יז, א, שער האמונה פנ"ו ואילך. ועוד).

תשמ"ה

"מלך המשיח"

גם בשנה זו גילה הרבי את ראשי התיבות בליל ערב ר"ה. בשנה זו הרבי הוסיף רמז גם באות ה"א, המסמלת את האלפים.

"ובפשטות - שיקויים הרמז דשנה זו - ה'תשמ"ה: ה' - ה"א הידיעה - השנה, ת' - תהא, ש' - שנת, מ' - מלך, ה' - המשיח, כלומר שהשנה - בה"א הידיעה - תהא שנת מלך המשיח, במהרה בימינו בעגלא דידין". (ער"ה תשמ"ה).

"ויש להוסיף, שה' הידיעה (ד"השנה") נכתבת במילוי אל"ף - כידוע שהמילוי דאות ה' יכול להיות בכמה אופנים: במילוי אל"ף (ה"א). במילוי ה' (ה"ה). או במילוי יו"ד (ה"י). ואעפ"כ בכל המקומות שכותבים אודות ה"א הידיעה, כותבים זאת במילוי אל"ף: ה"א הידיעה. ומכיון שה"א זו היא ר"ת ה' אלפים [כפשטות הסימן ה'תשמ"ה: חמשת (ה') אלפים שבע מאות ארבעים וחמש לבריאה], לכן מרומז הקבר בה"א הידיעה, שהיא במילוי אל"ף (ה' אלפים).

וסימנה - כאמור - השנה תהא שנת מלך המשיח!

והענין בזה - שכאשר עברו כבר חמשת אלפים שנה, ונמצאים כבר באלף השישי, ובאלף השישי גופא - בשנת

שהרי ידוע פס"ד הרמב"ם שמצד עצם והפנימיות שלו נמצא כאו"א מישראל בתכלית השלימות, אלא שלפעמים יש צורך להסיר את האבק החיצוני, ואז – מתגלית פנימיותו של היהודי!" (ליל א' דחג הסוכות).

*

בשנת תשמ"ו, לא פרסם הרבי ראשי תיבות כל־שהם. ואין אתנו יודע עד מה.

תשמ"ז

"זו שנת משיח"

בשנת תשמ"ז קבע הרבי את הר"ת: "תהא זו שנת משיח", שנת משיח באופן ד"תהא" – בהוויתו תהא (ראה ברכות יג, א. מגילה ט, א. בכורות ד, ב. ובכ"מ), ו"זו" – באופן גלוי, מראה באצבעו ואומר (זו) זה (ע"ד מארז"ל שמו"ר ספכ"ג. ועוד). (ער"ה).

תשמ"ח

"תשמח" "חירות (ע"י) משיח"

בתחילת שנת תשמ"ח לא נתן הרבי ראשי תיבות לשנה אלא נתן רמז כללי במספרה של השנה. בהמשך הגיעו בבקשה אל הרבי לראשי תיבות, הרבי התייחס לכך בשיחה ופרסם ראשי תיבות.

ניתן לומר, שעיקר ה'קאך' ברמזי השנה החל משנת תשמ"ח, אז ביאר הרבי בארוכה את ענינם של הראשי תיבות, ואף הזכירם פעמים רבות בשיחות השנה.

ה'תשמ"ה, לאחר חצות היום – הרי זה הזמן ד"תהא שנת מלך המשיח".

ובדיוק ד"מלך המשיח" דוקא – יש לומר:

ידועה אגה"ק של אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע בביאור פרטי העניינים דמשיח – בן דוד, דוד וכו'.

וההוספה ד"מלך המשיח" היא – שענינו של משיח בא באופן של התגלות אצל העם, שזהו ענינו של המלך – "אין מלך בלא עם", עי"ז שמלכותו ברצון קבלו עליהם.

בהמשך להנ"ל יש להזהיר את "שפיץ חב"ד" שלא יוסיפו פירושים ורמזים בדבר כו', שכן, עי"ז, יכולים לרחק יהודי מלימוד תורת החסידות ח"ו!..

בענין זה – יש לסמוך על הקב"ה, ותפקידו של "חסיד" הוא – "כמופת הייתי לרבים", להראות "דוגמא חי" של חסיד אמיתי, חסיד שעוסק בלימוד החסידות; בכל מקום שהולך יש בידו מאמר חסידות, ואם אין לו כתב – יש לו מאמר חסידות שחקוק במחשבתו, ובמילא חושב מאמר חסידות; כאשר שואלים אותו ענין מסוים בחסידות – יודע להשיב באופן ברור, ובלשון חז"ל: "ברור לך הדבר כאחותך כו'", ובכלל – כאשר מסתכלים עליו יכולים להצביע ולומר [באופן ד"זוזאת הברכה", מורה באצבעו ואומר] "אט גייט א חסיד", יהודי שכל מעייניו – הפצת המעיינות חוצה, באופן דיותר ממה שהעגל רוצה לינק כו'.

ואין לטעון שנמצא במעמד ומצב שאינו שייך להנהגה באופן האמור –

"כדי למצוא את הענין בזה אין צורך ברמזים כו', אלא די בפירוש הפשוט, הגלוי ויודע לכל:

כידוע יש כמה אופנים במנין השנים (אם מזכירים גם את האלפים וכו', כמבואר בספרי הלכה) והפס"ד בזה, למעשה, הוא שבנוגע לכתיבת מנין השנים בשטרות כותבים, בשנה זו "תשמ"ח", ואם כתבו כן בלי להזכיר את מנין האלפים (ה'תשמ"ח) השטר כשר ונעשה כדבעי, כיון שדי בהזכרת המספר "תשמ"ח".

וכן "מנהג ישראל תורה היא" שאם שואלים מהי השנה הבאה (השנה שמתחילה לאחר ההכנה דיום זה) – המענה הוא שנת "תשמ"ח".

ומכיון שכל דבר הוא בהשגחה פרטית, יש ללמוד ממספר השנה – "תשמ"ח לא פחות ולא יותר – שתוכנה של שנה זו הוא ענין השמחה, כמובן ממשמעות התיבה "תשמח", (גם ללא ר"ת, אע"פ שגם ר"ת הוא מדרכי הלימוד ועד להלכות הנלמדות בר"ת, דאיתא בגמרא וכמדובר כמ"פ) (ליל ער"ה).

בשיחה נוספת הוסיף הרבי ר"ת, הקושרות את השנה עם ביאת המשיח. הרבי אמר, כי אף שסימנה של השנה הוא 'תשמח', הרי כיון שהוא מרעיש אודות משיח – יש למצוא גם רמז הקשור עם משיח...

"מנין השנה מדגיש ומכריז: תשמח! היינו, לשון ציווי, וגם הבטחה, לנוכח, לכאנ"א מישראל, שצריך להיות בשמחה.

ויש להוסיף ולבאר גם בהנוגע לרמז דשנת תשמ"ח – בדרך ראשיתית:

בשנים האחרונות נעשתה רגילות לקשר את הר"ת של השנה עם משיח –

הרמז הכללי דאות מ' (מנין העשירות), ר"ת "משיח", ועד"ז בנוגע לרמז דמספר היחידות, כמו בשנה שעברה, תשמ"ז, "תהא זו שנת משיח". ובהתאם לכך, יש למצוא רמז המתאים לשנת תשמ"ח.

אמנם, יש כאלו שלא אוהבים להתאמץ יתר על המידה, ובמילא, בנוגע לכל ענין וענין משתדלים למצוא משהו שיעשה את המלאכה עבורם, "מלאכתו נעשית ע"י אחרים" – אף שנדו"ד אין זו מלאכה האסורה בשבת – ובמילא, הולכים לשאול אצל פלוני אולי יוכל למצוא ר"ת לשנת תשמ"ח.

(כ"ק אדמו"ר חייך ואמר:) שמא תשאלו הא מנין לך? – הרי, "בדידי הוה עובדא", שאלו אותי שאלה זו!

וכשענית, מהו הצורך לחפש ראשי-תיבות, כשישנו סימן דתיבה שלימה, "תשמח" – השיבו לי, "מ'דארף האבן משיח'ן" ("צריכים את משיח")...

על מענה זה לא הי' לי מה להשיב, שהרי גם אני רוצה ומרעיש כו' אודות המשיח!

ענין השמחה – "תשמח" – יכול להיות מצד כו"כ ענינים, ברית-מילה, פדיון-הבן, עד לשמחת נישואין, "שמח תשמח", שמחה בלי גבול; אבל, נוסף לזה, יש למצוא גם רמז הקשור עם משיח.

ואכן, למרות שזוהי "טרחה גדולה" – לא חסכתי מאמץ, עד שמצאתי רמז באות ח' הקשור עם הגאולה.

. . הרמז דמספר ח' בנוגע למשיח; כדאיתא בגמ' "כנור של מקדש של שבעת נימין הי' . . . ושל ימות המשיח שמונה",

היינו, שענינו של משיח קשור עם מספר שמונה (ח') (שבת שובה התועדות ב').

תשמ"ט

"תשמט ידיך", "מעשים טובים",
"שנת משיח טובה"

בשנת תשמ"ט, מלבד ראשיהתיבות שקבע, לימד הרבי גם רמו משמה של השנה. שנה זו גם הייתה הראשונה בה לימד הרבי יותר מר"ת אחד.

"הרמו .. לסימנה של השנה הבעל"ט .. תשמ"ט – "ואשר יהי' לך את אחיך תשמט ידיך", שבוז מרומז שהקב"ה משמט כל החובות דבנ"י ("אחיך", שנקראו אחים למקום) וכשבטלה סיבת הגלות (החובות דבנ"י, "חטאינו") בטל המסובב, הגלות, ובאה הגאולה האמיתית והשלימה – תיכף ומיד, בשבת ר"ח אלול (עוד לפני התחלת שנת תשמט) שבו קורין הציוי "תשמט ידיך" (ש"פ ראה אדר"ח אלול).

"ויש לומר שזה מרומז גם בר"ת דתשמ"ט: התי"ו הוא ר"ת תשובה, שזה לא רק משלים מה שחסר, אלא גם מוסיף הוספה וחידוש ושלמות בהעבודה; והתי"ו הוא גם ר"ת "תהא", והמשך "שמ"ט" – "תהא) שנת משיח-טובה", ז.א. שנוסף לשלימות הטוב דמשיח מצ"ע, ניתוסף עוד ע"י המעשים טובים של יהודי – הוספה שבשנות משיח עצמן הרי זה שמייוחד "שנת משיח טובה".

זוהי הרי הפעולה דתשובה, שפועל שכל המעשים של יהודי (מעשה המצוות) יהיו "מעשים טובים", טובים ומאירים. ז.א. שנוסף להטוב במעשה המצוות מצ"ע, פועלת התשובה חידוש (הוספה) בטוב, שבערכה המעשים שהיו לפני כן

מעשים סתם וע"י התשובה הם מעשים טובים ומאירים.

ומכל זה מובן שבשנה זו מתאים שיתוסף דבר חדש בעבודתם של בני"י. (משיחות ח' ט' וי"א תשרי).

ובשיחה נוספת ביאר הרבי את הקשר עם ביאת המשיח:

"תהא שנת משיח טובה" – דכאשר השנה היא שנת מעשים טובים (ובהקדמת תשובה) הרי"ז פועל תוספת ברכה ב"שני משיח" ..

תהא שנת משיח טובה – היינו שבשנות משיח עצמן ה"ז באופן של טובה, ע"י ההוספה במעשים טובים, כולל גם הקמת התשובה, המרומזת באות תי"ו, ר"ת תשובה וקשורה עם ביאת משיח צדקנו .. שהרי אתא לאתבא צדיקיא בתיובתא" (שמח"ת).

תש"נ

"שנת נסים"

במשך השנים הוציאה ישיבת תורת"ל ברינוא לוח שנה ובו ראשייתיות לשנה, שנים לפני שהרבי התחיל בענין זה. בשנת תש"נ הכניס א' ממנהלי הישיבה שאלה אל הרבי, "מה יהיו הר"ת של השנה הבע"ל?" (בקשר עם הוצאת הלוח). בעש"ק ניגש אליו א' מהמזכירים ואמר לו שבשבת הרבי יענה לו. והיה לפלא. ואכן באותה שבת (שבת פ' במדבר מבה"ח וער"ח סיון) אמר הרבי:

" .. והוספה באחת בשנה' דזמן מ"ת בשנה זו – שנת תשמט ידיך (שהקב"ה משמט את כל החובות דבנ"י), ובסבר פנים יפות, והכנה לשנת תש"נ שהר"ת

שלה (כנהוג בשנים האחרונות לציין ר"ת ורמז של מספר השנה כדי להוסיף ביר"ש): תהי' שנת נסים! כי תיכף ומיד בשנה זו (תשמ"ט) תבוא הגאולה, ובמילא – תהי' השנה הבאה (תש"נ) שנת נסים" (מהנחה בלתי מוגה).

וכן בהתוועדות שבת י"ב תמוז הכריז הרבי על הר"ת של השנה:

"תהא שנת נסים", שנה שכולה (מתחילתה) נסים, כיון שבשנה שלפני – "תשמט ידיך" – יהי' כבר נס הגאולה האמיתית והשלימה.

בהתוועדויות ר"ה ביאר הרבי בהרחבה ובפירוט את תוכנם של ראשי תיבות אלו:

"בכל זה מתוסף הוספה וחידוש בשנה זו – שנת תש"נ, ראשי תיבות "תהא שנת נסים". ובהקדים: דובר פעמים רבות, שבשעה שפירוש ורמז או הנהגה וכיו"ב מוסיפים באהבת ה' ויראת ה' – אז אע"פ שאין זה כתוב מפורש בספרים, ישנו מקום לזה, ויתרה מזו – זהו דבר כדאי ונכון, למצל זאת כדי להוסיף באהבת ה' ויראת ה', ובפרט שעי"ז ניתוסף בכללות התורה ומצותי, כידוע שאהבת ה' כוללת כל מצוות עשה, כולל המצווה של "את הוי' אלוקיך תירא", בכללות כל המצוות לא תעשה.

עד"ז מובן לפירוש שנתפשט אצל כו"כ מישראל, שמספרה של השנה החדשה "תש"נ" הוא ר"ת "תהא שנת נסים", שזהו דבר נכון בשעה שזהו מוסיף באהבת ה' ויראת ה', ועי"ז בתומ"צ בכלל, וכדלקמן.

נס הוא מלשון רוממות והתנשאות, כמ"ש "ארים נסי", "כמו הנס על ההרים" – כי הנהגה נסית היא למעלה מהנהגה טבעית של הבריאה (כשם שנס הוא למעלה אפילו מההרים, שהם גבוהים משטח הארץ).

לאידך ידוע שנס הוא מלשון הרמה, כי (נס הוא לא רק למעלה ומושל על הטבע באופן שהוא משדד ומבטל הטבע, אלא) ע"י נס נעשית עלי' והרמה בטבע שטבע הבריאה גופא מתעלה – עד למעלה מן הטבע.

ויש לומר שזהו ע"ד ובדוגמת הענין דר"ה ושבת, המרוממים משאר ימי השנה (ימי השבוע של מעשה בראשית), אבל באופן שהם (אינם מבטלים מציאות העולם, אלא) מעלים את מציאות העולם לדרגתם, כנ"ל בארוכה.

ובפרט שר"ת הנ"ל של תש"נ כולל (תהא שנת) נסים (לשון) רבים [ובפרט שהאות נו"ן יש בה שני נוני"ן, והגמרא שתיבה שיש בה שני נוני"ן מראה ש"נסי נסים נעשו לו"]. ויש לומר, שנוסף על ריבוי נסים בכמות, הכוונה גם ריבוי נסים באיכות, שכל נס הוא באופן של "נסים – נס בתוך נס, נס למעלה מנס וכיו"ב [ע"ד האמור לעיל, שהריבוי בא יחד עם האחדות, שזה מודגש יותר בנס בתוך נס, בכמה נסים נפרדים]."

בהמשך לזה גילה הרבי עוד ראשי תיבות לשנה זו:

תהא שנת נשמה; תהא שנת נחלה:

"תש"נ" הוא ר"ת "תהא שנת נשמה" [וענין זה נרמז גם בפרשתנו "כי חלק הוי' עמו יעקב חבל נחלתו, שנשמת ישראל

בכל יום שיבוא" – נס הגאולה אמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו" (ו' דחה"ס).
יחד עם זאת ראוי לציין את ראשי-
התיבות העיקריים אותם חזר הרבי
פעמים רבות במשך השנה היו, "תהא
שנת נסים".

תנש"א

"תנשא מלכותך", "אראנו נפלאות"

הפעם הראשונה בה גילה הרבי את
הר"ת של שנה זו הייתה בתחילת קיץ
תש"נ – כמענה להרה"ח יהודא לייב
רסקין, בקשר ללוח שהדפיס במרוקו –
תהא שנת אראנו נפלאות.

בחודש אייר תש"נ פרסם הרבי
ברבים את ראשי-התיבות של השנה:

"מתחילים להתכונן לשנה החדשה
תהא שנת אראנו נפלאות, מפלאות
כאשר "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי
משחתינו", ועד לסיום וחותם המזמור
"ברוך ה' לעולם אמן ואמן" (ש"פ אמור
תש"נ).

"התשא"נ ר"ת הי' תהא שנת נפלאות
אראנו – נפלאות גדולות לבדו אפי' בערך
להנסיים דשנת תש"נ" (ש"פ בלק תש"נ).

"והרמז בזה הוא "אראנו נסים" או
בלשון הכתוב "אראנו נפלאות" (ד'
אלול).

"סימנה של שנה זו הוא – "תנש"א",
מלשון התנשאות, שרומז על התנשאות
מלכותו של הקב"ה, כנוסח הפיוט
בתפילות ר"ה (ויוהכ"פ) "בו תנשא
מלכותך", שזהו ענינו העיקרי של ר"ה,
כמודגש בתפילת היום: "מלוך על העולם
כולו בכבודך והנשא על כל הארץ ביקרך

היא "חלק הוי' עמו", חלק אלוהה ממעל
ממש, ו"נחתו של הקב"ה – והרי היורש
(נחלה) עומד במקום המוריש – כי ישראל
וקוב"ה כולא חד. ועפ"ז י"ל שזה נרמז
בר"ת תש"נ ר"ת "תהא שנת נחלה". –
הגילוי דעצם הנשמה – בחמשה שמות
שנקראו לה, עד כפי שהנשמה מלובשת
בגוף למטה" (ימים הראשונים דתש"נ).

תהא שנת נתינת צדקה:

"ויש לקשר . . עם הר"ת דשנת תש"נ
– תהא שנת נתינת צדקה, שהרי, במצות
צדקה מודגש ענין ה"נתינה", שצ"ל
באופן ד"כל הנותן בעין יפה הוא נותן",
ע"ד הלשון בנוגע למ"ת (שקשור עם
ר"ה) – "נותן התורה" (צום גדליה).

תהא שנת נס:

"ובפרטיות יותר (מן הקל אל הכבד,
ולא באופן ד"תפסת מרובה") תהא
שנת נס, לשון יחיד, ומיד לאח"ז –
תהא שנת נסים, לשון רבים ועד ל"נסי
נסים", ויש לומר ש"נס" לשון יחיד,
קאי על נס (העיקרי ד) הגאולה, ו"נסים"
לשון רבים קאי על ה"נסים" שיהיו
לפני ולאחר הגאולה [ויש לומר באופן
אחר – שההתחלה היא ב"נסים" לשון
רבים, הנסים שברגעי הגלות האחרונים,
לפני הגאולה, ולאח"ז (תיכף ומיד) גם
הגאולה]. בעילוי אחר עילוי" (ש"פ
האזינו).

"מעלתה של שנה זו מרומזת גם
במספרה כפי שנכתב באותיות בשטרות
הנכתבים בלה"ק – ה'תש"נ, ר"ת הי'
תהא שנת נס" [ויתרה מזה – "שנת נסים",
לשון רבים, ומובן, שכאשר נותנים ליהודי
ברירה, בודאי יבחר ב"נסים" לשון רבים,
אע"פ שהעיקר הוא הנס ד"אחכה לו

וכו' וידע כל פעול כי אתה פעלתו וכו'" (מעייני הישועה).

"בשנה שעברה, ה'תש"נ, היתה מעלה מיוחדת שבני נתנו לה את הראשי תיבות "הי' תהא (או תהי') שנת נסים", ואעפ"כ ההתחדשות. בשנה זו היא נעלית עוד יותר "הי' תהא שנת אראנו נפלאות".

והמעלה היא בשתיים:

(א) "נפלאות": ההוספה דשנה זו היא ב"אל"ף", ואילו הנו"ן היא לכאורה בשווה לשנה שלפנ"ז, אבל אעפ"כ נתקבל המנהג ע"י בני - ו"מנהג ישראל תורה הוא" - שהנו"ן דתש"נ הוא ר"ת "נסים" ואילו הנו"ן דשנה זו הוא ר"ת "נפלאות", ומעלת "נפלאות" על "נסים" מובנת מלשון הכתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" - שגם בעת יצי"מ היו גם נסים (ובל' המשנה - "עשרה נסים") אבל כשבאים להדגיש את מעלת הגאולה דלע"ל, ההדגשה היא שיהי' "נפלאות" ולא רק נסים.

(ב) אראנו: החידוש המיוחד דשנה זו ("נפלאות") נראה בעני' בשר, כתוצאה מזה שההתחדשות היא חידוש בתכלית שהראה בפשטות ובאופן ברור. וכידוע במעלה בנס גלוי, שלא רק שיודעים אודותו ע"י שמיעה (ואפילו מפי עדים נאמנים) אלא רואים אותו, שאז ההתאמתות והרושם כו' הם באופן אחר לגמרי.

ויתרה מזו - שנוסף לראיית הנפלאות ע"י כאו"א בכל עצמו, הנה הקב"ה "מראה" ומדגיש ומפרש את ה"נפלאות", כלומר שה"נס" הוא "נפלא"

ועד ל"נפלאות" לשון רבים, וממילא מובן שהראי' היא ראי' הכי תקיפה והכי שלימה, עד לתכלית השלימות" (יחידות כ"ז תשרי).

"מעלת השנה - שנת תנש"א, כלשון הכתוב "ותנשא מלכותו", התנשאות מלכות בית דוד ע"י מלך המשיח, וכמרומו גם בהר"ת "תהא שנת אראנו נפלאות", דקאי על הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, עלי' נאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" ("נפלאות" גם בערך ליצ"מ) - שאז יהי' העילוי ד"שמיני" ("של ימות המשיח שמונה") שלמעלה משבעת ימי ההיקף" (ש"פ לך לך).

"דובר כמ"פ במשך השנה ע"ד הר"ת דהשנה כפי שנקבע ונקרא בפי בני": הי' תהא שנת נפלאות אראנו" [נו"ן ר"ת "נפלאות") לפני האל"ף ר"ת "אראנו") - ככתיבת זמני שטרות שמריכם לכתוב העשיריות (נו"ן לפני היחידות (אל"ף] או "הי' תהא שנת אראנו נפלאות" [אל"ף ר"ת "אראנו") לפני הנו"ן "ר"ת "נפלאות") - כלשון הכתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ושניהם גם יחד.

וההסברה בזה:

נפלאות (כשלעצמם) - יכולים להיות גם באופן שאינם נראים בגלוי, כמארו"ל שישנם נסים ש"אפילו בעל הנס (ועאכו"כ אחרים) אינו מכיר בנסו", ועד"ז בנוגע ל"נפלאות" שלמעלה מ"נסים". ואדרבה: יתכן שלא יראו ה"נפלאות" מצד גודל מעלתם (למעלה מנסים) - כמ"ש "לעושה נפלאות גדולות לבדו", שלהיותם "נפלאות גדולות", לכן "הוא

מתגלית דרגת האלוקות שלמעלה לגמרי מהעולם.

והשלימות האמיתית היא בצירוף שניהם גם יחד ("נפלאות אראנו" ו"אראנו נפלאות") - שמתגלית דרגת האלוקות שלמעלה לגמרי מהעולם, וביחד עם זה, נמשכת והודרת ונעשית מצד גדרי העולם.

ולכל לראש ובעיקר - התגלות הנפלאות שאודותם מדובר בכתוב - "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", התחלת הנפלאות דגולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו" (כ' ניסן).

תשנ"ב

"נפלאות בינה", "נפלאות בה",
"נפלאות בכל"

בשנת תשנ"ב נתן הרבי ריבוי ראשי תיבות לשנה.

הפעם הראשונה בה גילה הרבי את הר"ת של שנה זו היתה בתחילת קיץ תנש"א - כמענה להרה"ח יהודא לייב רסקין, בקשר ללוח שהדפיס במרוקו - תהא שנת נפלאות בכל. בש"פ ואתחנן ביאר זאת הרבי:

"ה'תשנ"ב ר"ת ה' תהא שנת נפלאות בכל" [ולהעיר שבכל בגימטריא נ"ב], היינו שה'נפלאות" אינם רק הענינים פרטיים, אלא "נפלאות בכל", באופן של בלי גבול (ומצד העדר ההגבלה ישנם גם כל הענינים הפרטיים), ועוד וג"ז עיקר, לא רק "נפלאות אראנו" (נ"א) בלשון עתיד, אלא גם "נפלאות בעינינו" (נ"ב), בלשון הכתוב "מאת ה' היתה זאת היא

לבדו" יודע שהוא נס. אבל בעל הנס אינו מכיר בנסו.

וההוספה ד"אראנו" - שה"נפלאות" נראים בגלוי בראי' מוחשית לעיני בשר ("אראנו" כפשוטו), כיון שהקב"ה מראה ה"נפלאות" ("אראנו"), כלומר, ראיית הנפלאות היא (לא בגלל שאינם "נפלאות גדולות" ח"ו, אלא) בגלל ההשתדלות וההתעסקות דהקב"ה בכבודו ובעצמו שבכחו ויכלתו לפעול להראות גם "נפלאות גדולות" ש"הוא לבדו יודע שהוא נס".

יש להוסיף ע"פ הדיוק בלשון הכתוב "אראנו (נפלאות)", בלשון נסתר, ולא בלשון נוכח ("אראך") - שמורה על דרגא נעלית יותר באלוקות שהיא באופן נסתר. וכיון שראיית הנפלאות היא מצד דרגה נעלית יותר באלוקות, "אראנו" דייקא, באים גם ה"נפלאות גדולות" ש"הוא לבדו יודע שהוא נס" בראי' מוחשית לעיני בשר.

ובזה גופא - ב' סדרים: הסדר מצד מציאות העולם (כתיבת שטרות) - "נפלאות אראנו" - כי, מצד מציאות העולם (מלמטה למעלה) ה"ז "נפלאות" שלמעלה מגילוי, והתגלותם היא ע"י פעולה מיוחדת ד"אראנו". והסדר מצד התורה (לשון הכתוב) - "אראנו נפלאות" - ד"נפלאות" שלמעלה מגדרי העולם (מלמעלה למטה).

יש בזה מה שאין בזה: ב"אראנו נפלאות" (מלמעלה למטה) - מתגלית דרגה נעלית יותר באלוקות, אבל הגילוי הוא (בעיקר) מלמעלה, ולא מצד גדרי התחתון (עולם); וב"נפלאות אראנו" - ה"ז מצד גדרי התחתון, אבל לא

נפלאות בעינינו, שמהללים להקב"ה על נפלאות הגאולה שכבר היו בפועל (בשנת נפלאות אראנו)."

תהא שנת נפלאות בינה:

"ידועים הר"ת דמספר שנה זו "תהא שנת נפלאות אראנו, ועד"ז (ומעין זה בנוגע לשנה הבאה: הי' תהא שנת נפלאות בינה.

והענין בזה ש"אראנו", ענין הראי', קשור עם חכמה (כמבואר בחסידות) ומחכמה ("אראנו נפלאות") נמשך לבינה ("נפלאות בינה").

והרמז לזה בתורה כלשון הכתוב "עינים לראות ואזנים לשמוע, כמובא בחסידות שראי' ושמיעה ענינם חכמה ובינה" (ט'ו אלול).

תהא שנת נפלאות בה; נפלאות בכל'מכליכל':

"הולך ומתקבל ע"י בני"א הראשי' תיבות שנקבע ע"י בני' למנין השנה - שד' אותיות הראשונים (ה'תש"נ) הם ר"ת "הי' תהא שנת נפלאות" (בהוספה על שנת נסים), והאות החמישית (ב') היא ר"ת "בה", שה'נפלאות' אינם ענין פרטי בהשנה, אלא הם ענינה של השנה, וגם ר"ת "בכל", שהנפלאות הם בכל הענינים כולם, "בכל מכל כל", וגם ר"ת בינה, שה'נפלאות' הם באופן ד"רחובות הנהר".

והענין בזה:

"נפלאות" - קאי (בעיקר) על הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, כלשון הכתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" . . .

"בכל" (ובפרט "בכל מכל כל") - כולל כל עניני טובה ושלימות האפשריים . . ועד לסיום וגמר כל העבודה בעוה"ז . .

"בינה", ובפשט בשייכות ל"נפלאות" ("נפלאות בינה"), נו"ן פלאות - מורה על הגילוי שער הנו"ן דבינה בתכלית השלימות (נצבים תנש"א, בדר"ה תשנ"ב).

"נפלאות בה" - "בה" דייקא, דאע"פ ש"נפלאות" (מלשון פלא) הן בבחי' הבדלה, ה"ה נמשכות "בה", בבחי' פנימיות (ליל שמח"ת).

כבר נתפשט בין בני' הר"ת "תהא שנת נפלאות בה", הינו שזו שנה פלאית ("א וואונדערליכע יאר"), ולא רק "פלא" סתם, אלא גם "נפלא" שלמעלה מפלא, ועאכו"כ מנס סתם, ונפלאות לשון רבים" (אדר"ח מר"ח).

במשך שנה זו דיבר הרבי כמ"פ אודות כך ש"בכל מכל כל" הוא בגימטריא "קבץ":

"בהתאם להרמז בסימנה של השנה, "הי' תהא שנת נפלאות בכל", "בכל מכל כל", - בגימטריא "קבץ", שמוזה מובן שכבר בראש השנה היתה כבר החתימה בנוגע להענין ד"תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גליותינו וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ לארצנו". (ערב יוה"כ"פ).

הב' רומז לכל אותיות הא"ב!:

"ולהעיר שאות ב' היא אות השימוש בנוגע לכל הענינים כולם, ורומז שהשנה היא מבורכת בכל הענינים כולם שמתחילים בא' מאותיות א"ב: באורה בברכה, בגדלות, בדיצה, בהוד

ובמנחת שבת "וינוחו במ" (ש"פ האזינו
י"ג תשרי).

תהא שנת נפלאות בתוכה:

"תהא שנת נפלאות בה, (ו)בתוכה"
(ש"פ חיי שרה).

*

בשנות תשנ"ב-ג בתחילת הקיץ
הכניס הרב יהודא ליב רסקין כמה
הצעות בנוגע לר"ת של השנה הקרובה,
עבור הלוח החדש. בשלהי שנת תשנ"ב
אישר הרבי את ראשי התיבות "תהא
שנת נפלאות גדולות" (ולהעיר משיחת
חמשה-עשר בשבט תשנ"ב, "ובפרט
שנכנסים לשנת הג'"). ובתשנ"ג את
ראשי-התיבות "תהא שנת נפלאות
דגולות".

והדר, בועד טוב, בזכיות גדולות, בחיים
טובים וארוכים, בטוב הנראה והנגלה,
ביעוד טוב, בכל, "בכל מכל כל", וכו' -
בכל הענינים עד אות תי"ו, בתהילות
ותשבחות על נפלאות הגאולה האמיתי
והשלימה" (שם).

תהא שנת נפלאות בו:

"ובכ"ז מיתוסף מצד מעלת השנה
בכלל - שנת תשנ"ב, שיש בזה הרמז (כפי
שקבעו בני"י - וכן מתקיים בפועל) ע"פ
הר"ת: הי תהא שנת נפלאות בו, היינו
שהקב"ה מראה בשנה זו נפלאות..." (ז'
תשרי)

תהא שנת נפלאות בה-בו-בם:

" . . . ובפרטיות יותר: נפלאות בה,
נפלאות בו, ונפלאות במ, ע"ד ג' הלשונוות
שאומרים בתפילות שבת: בליל שבת -
"וינוחו בה", ביום השבת - "וינוחו בו",

אם המלך ועבד מלך

כמה מכתבים מתוך התכתבות ארוכת־שנים שהתנהלה בין הרבנית חנה ע"ה, לבין הרה"ח ר' יעקב יוסף רסקין.

הרי"י נהג ליידיע את הרבנית בפרטי האירועים החשובים שאירעו במשפחתו, והרבנית הייתה משיבה לו, בקצרה או בארוכה.

אופייניים הם הדברים שכתב הרי"י (בכ"ז אייר תשכ"ב), "מאד ישמח לבי בעת שאני זוכה לקבל מכבודה מכתב, והוא יקר אצלי כמו אוצר בלום. וכל מכתביה כולם נשמרים אצלי בתיק מיוחד בתוך אוצר הספרים אשר לי..."

מהירשע ראבינאוויץ הי' לי מכתב גלוי עם ברכת השנה, כותב הוא כי שלום אתם, אך בין השורות קראתי שכואב לבו מאד שאינו יוכל לנסוע משם. כן מענדל אחיו כתב לי ביום כ' באב שהוא שולח היום גם מכתב למכירנו לאלמא־אטא. ומקוה שבזכותו יהיו כלם בריאים. כנראה עוד נמצאים שם מי מהיהודים שגרו שם בשנת 1944.

איך בריאות זוגתכם תחי'. הידוע לכם מה משלום אחותכם שרה? היו שלום.

דו"ש חנה שניאורסהאן

[ב]

ב"ה יום ה' ז' מ' חשון תשא"י. ברוקלין
כבוד הרב הנכבד וכו' מו"ה י' יוסף נ"י

[א]

ב"ה יום ו' עש"ק י"ט מ' חשון תש"י

ידיד נכבד וכו' מו"ה יעקב יוסף נ"י

ע"ש ב"ב היקרים יחיו.

שלום וברכה

קבלתי בשבוע העברה מכתב קצר מכם ובו הודעתם אותי משלומכם שמעניין אותי לדעת, ושבעה רצון אנכי שהסתדרתם לפי־ערך ושלום אתכם.

אבקשם לכתוב לי יותר בפרטיות מחייכם בפרט ומחיי העולים ממכירינו הבאים לאה"ק עתה. כפי ששומעת אנכי רבים דרים אתכם בספריא. כתבו מתנאי החיים שם מכל או"א, ובמה מתפרנסים המה?

אני דו"ש כל משפחתכם.

בברכת כל טוב

חנה שניאורסאהן

*

שלום וברכה!

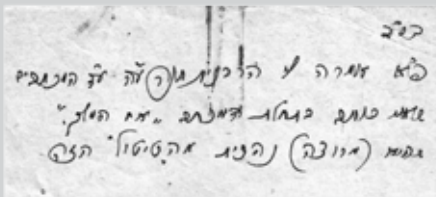
מכתבו עם ברכת השנה קבלתי
במועדו, ונקוה כי מלא הקב"ה משאלות
לבנו לטובה.

בענג קראתי בו כי הסתדרתם ת"ל
באופן טוב ותצליחו בכל אשר תעשו.

מענין אותי לדעת מחייכם, מבריאת
זוג' תחי' ומשלום בניכם.

את בנכם דוד אני רואה לעתים
קרובות. כפי שאני רואה וגם אמרו לי, כי
הבנתו בנגלה ובחסידות והנהגתו בכלל
טובים.

אתי ת"ל שלום. יאריך ה' שנות בני
שליט"א. הכבוד אם שלו גדולה במדה
יתרה. יחזק ה' בריאותו בהצלחה ברב
טוב.

בס"ד

פ"א אמרה לי הרבנית חנה ע"ה, ע"ד
המכתבים שאני כותב בתחלת המכתב "אם
המלך", שהיא (מרוצה) נהנית מה"טיטול"
הזה.

[ג]

ב"ה יום ב' כ"ז מרחשון תשי"ב.
ראשל"צ

לכבוד הרבנית הצנועה והכבודה
אשת חבר ואם המלך הוד כ"ק רבנו
שליט"א, ה"ה מרת חנה שניאורסאהן
שליט"א

שלום וברכה!

מכתבה היקר עם ברכתה ברכת שנה
טובה קבלנו נכון ורוב תודה וברכה לרום
כבוד מעלתה...

ועתה באתי בשאלתי ובבקשתי לרום
מעלת כבודה, אשר זה זמן רב ברצוני
לבקש עדי"ו ולא הרהבתי עוז בנפשי
לכתוב לה עדי"ו, לשלוח לי תמונה
הקדושה שבה יושבים כ"ק אדמו"ר נ"ע
ולהבדיל לחיים ארוכים בנם כ"ק אדמו"ר
שליט"א אצל שולחן שכמט. אשר יש
לי הרבה מאד געגועים להשיגה, ומאד
התפעלתי מרוב הקב"ע והחרדת קודש
שעל התמונה.

חתיני שי' כשהי' בפאריז זכה לקבל
מרום מעלת כבודה התמונה הלזו. אבל
הוא מרוב צניעותו לא נותן לי לעשות
ממנה העתקה (פאטא-קאפיע).

מה מאד שמחתי מרוב עונג, מזה
שכתב לי בני התמים מר דוד שי', שבר"ה
שנה זו תקעו בשופר השחור של כ"ק
אדמו"ר מהר"ש נ"ע זצוקלה"ה, אשר
לקחתי אצל רו"מ כבודה באלמא-אטא
לפני שמונה שנים. ואני תקעתי בו ששה
שנים בכל ר"ה והוצאתי רבים ידי חובתן.

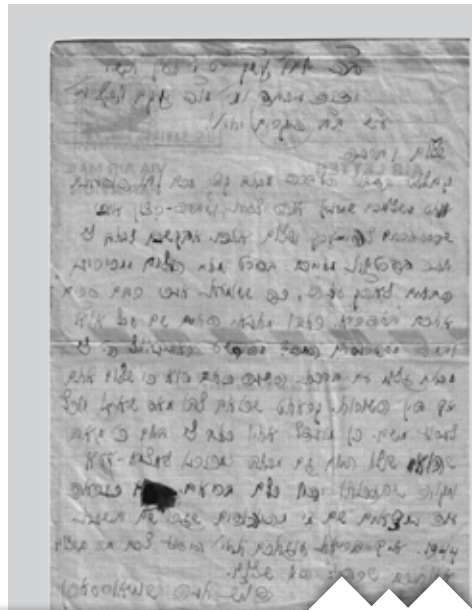
ואשתקד כשקבלתי מכתב מהוד כ"ק
בנם אדמו"ר שליט"א דרש אותו ממני,
אשר האמת אודה ולא אכחש, שקשה
מאד הי' עלי הפרידה ולא יכולתי להפרד
מהשופר, שהי' יקר לי מפנינים. אבל לא
יכולתי ח"ו לעבור על בקשת ודרישת
כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ועתה כששמעתי שבר"ה זה תקעו
בו אצל כ"ק רבינו שליט"א, שמחתי
מאד שזכיתי שעל ידך, שהבאתי אותו
מרוסיא עד הנה, ושמרתי אותו כבבת
עיני, וספף הגיע לידו ורשותו של כ"ק
בנם שליט"א.

והשופר הקטן הלבן של כ"ק
הצ"צ נ"ע, בטח נשאר אצל ה' צבי שי'
רבינוביץ, השי"ת ירחם עליו ועל כל
אנ"ש שברוסיא שי', שבקרוב יגאלם
השם מיד צר ויבאו הנה בשמחה.

[ד]

ב"ה עש"ק זך טבת תשב"י. ראשל"צ
לכבוד הרבנית החשובה אשת חבר
ואם המלך, ה"ה כ"ק אדמו"ר שליט"א,
המופלגת והצנועה, מנשים באהל
תבורך מרת חנה שניאורסאהן, שלום...

במשפחתי אי אפשר לתת שם אחרי הוד
כ"ק אדמו"ר נ"ע זי"ע, כי חצי שמי מכוון
כמו חצי שמו. ואני אדבר עם יוצאי
חלציי שי' עד"ז. לע"ע עוד טרם הגיע
זמן לדבר כו'.

והנני מברך ומתברך בחג כשר ושמה,
ונזכה לקבל כל האורות וההמשכות
שיומשכו עלינו בימי החג הקדוש הבא
עלינו לטובה.

בכבוד ובברכה

*

אבקש סליחתה מה שבאתי לבקש.
הנה בני הצעיר מר יהודא ליב שי' שהוא
עכשיו כבן עשרים שי', והוא לומד
בישיבת תו"ת בלוד, והוא מלא געגועים
לנסוע למחנכם להסתופף בצל כ"ק
אדמו"ר שליט"א.

וכבר כתב פעמיים עד"ז לכ"ק
שליט"א, והיתה המענה מכ"ק בזה"ל
"דערוויילע זאל ער לערנען דארטען,
און פארנעמען זיך מיט חינוך הכשר".

הנני אסיר רוב תודה וברכה עבור
התענינותם בבקשתי ושלחו לי ע"י
בני דוד שי' את התמונה הק', שהרבה
הרבה געגועים הי' לי להשיגה. ובטח
ידוע לכבודה טבעי שאני אוהב לקבל
ולשמור כל ענינים כאלו, והם נשמרים
בגנזי אוצרותי.

[ה]

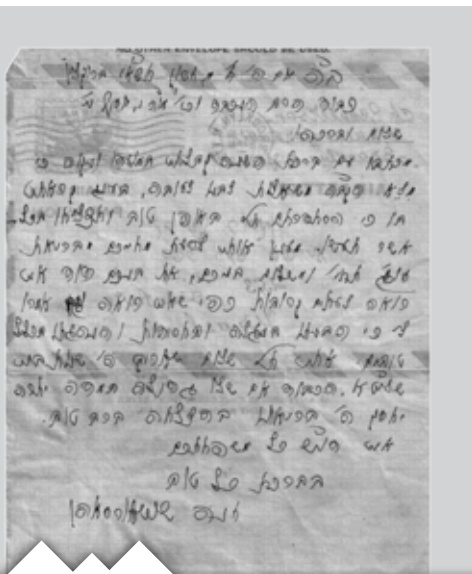
ב"ה, מוצש"ק צו אור ליום א' י"א ניסן
תשבי". ראשון לציון

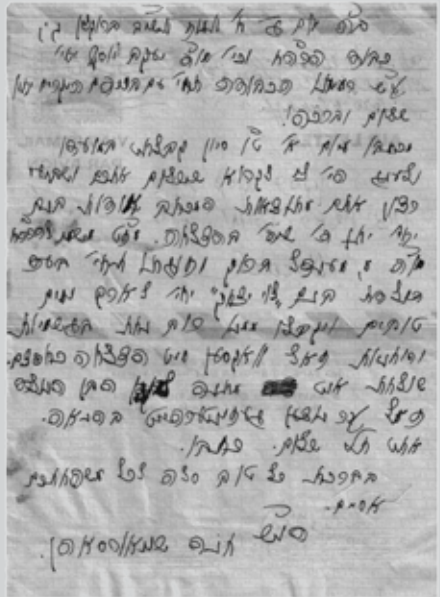
האלקים יענה את שלום הרבנית
הכבודה אשת חבר ואם המלך, מאן
מלכי רבנו, כ"ק נשיאנו אדמו"ר שליט"א,
הרבנית מרת חנה שתי' לאורך ימים.

קבלתי פ"ש ע"י בני התמים היקר
מר דוד שי', ושמה אני מאד שהוא הי'
מהזוכים לקרות המגילה בשביל מעלת
כבודה.

ברצוני להביע רגשי לבבי, אבל לא
הי' בי כח להרהיב עוז ולכתוב ישר להוד
כ"ק אדמו"ר שליט"א, ולכן אני מביע
רגשי לבבי וברכתי הדיוט מקרב
ולב עמוק לך הרבנית הצנועה שזכתה
לכל הכבוד הגדול הזה, ליום הולדת
ובמלאת יובל הנו"ן של כ"ק בנם רבינו
ונשיאנו הנצמד בקירות לבבנו ולב כל
אנ"ש שי', שיאריך השי"ת ימיו ושנותיו
בנעימים, ויהי' בריא אולם כל הימים
והשי"ת ברוב רחמיו יתן לו כח ועוז
לנהל מלכותו עד ביאת ינון שמו, והוא
יוליכנו לקראת משיח צדקנו במהרה
בימנו.

אודות הצעתה להנציח שמו של
כבוד אישה הרה"ח הרה"ג צוק"ל זי"ע,
אני מצדי בטח מסכים להצעתה, כי

אכן איני מכריח ח"ו שיסכים, רק אם ימצא בדעת קדשו שנכון הדבר מאת האלקים, אזי כדאי להקדים כו', כי גם ההכנות הדרושות להנסיעה, כמו לעשות הניירות גם זה ימשיך בערך כשנה. והשי"ת יתקננו בעצה טובה.

[1]

[העתק מכתב הרבנית חנה שניאורסאהן שתי']

ב"ה יום א' ב' אייר תשי"ב ברוקלין.
כבוד הרה"ח וכו' מו"ה יעקב יוסף נ"י
וש"ר וב"ב הנכבדים יחיו
שלום וברכה!

מכתבו מיום י"א ניסן קבלתי במועדו ותודה בעד ברכתו ליום הולדת של בני שליט"א.

ומפני טרדת החג שלו זה לא כבר דברתי עמו אודות בקשתו, והמענה שלו היא: כפי שההכנות להנסיעה יומשכו איזה זמן, הוא מסכים לנסיעת בנו יהודא ליב יחי' לפה.

ת"ל ששלום אתכם והסתדרתם לפי ערך בסדר נכון. חפצי לדעת מה עם החבילה של ספרים שבקשה בתכם תחי'.

אתי ת"ל שלום.

ובברכת כל טוב אסיים.

דו"ש חנה שניאורסאהן

[2]

ב"ה א' טו סיון תשכ"ז. ראשון לציון
לכבוד הרבנית הנכבדה הצנועה
אשת חבר ואם המלך כ"ק אדמו"ר
שליט"א, הרבנית מרת חנה שתחי'
לאורך ימים.

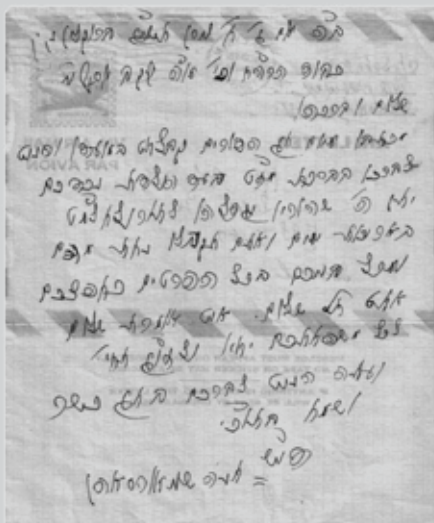
ופעם אמר כ"ק, איך מיין ניט גארניט, דערוויילע דעם זמן'.

מכל זה מובן שלא מופרך הענין לגמרי ע"ד נסיעתו מצד דעת כ"ק אדמו"ר שליט"א. אולי יהי' באפשרות כבודה לדבר עם כ"ק בנה שליט"א ע"ד כל הנ"ל, ווארום די צייט רוקט זיך און מי ווערט עלטער כו'.

1. במכתבו מיום ז' תשרי תשי"ב כותב הרה"ח ר' דוד רסקין לאביו:

כבר כתבתי לך שתמסור לאחי יהודה לייב, אודות זה שביקש אותי לשאול אצל כ"ק אד"ש אודות נסיעתו לכאן, והיתה המענה: דערוויילע זאל ער לערנען דארטען, און פארנעמען זיך אביסול מיט חינוך הכשר.

זהו ה' בכ"ב תמוז תשי"א בזמן העבר שכ"ק אד"ש אמר לי אז, דאס מיינט ניט גארניט, דערוויילע דעם זמן, שכמדומה לי שיקול עוד הפעם לשאול, מאחר שעבר זה הזמן. וטוב יותר שיכתוב בעצמו לכ"ק אד"ש, כמו שעשו חבריו שנוסעים לכאן, שכתבו בעצמם וקבלו כבר מענה.

שלום וברכה!

מכתבה מיום ב' אייר קבלנו לנכון. ורוב תודה וברכה עבור התשובה לשאלת בני הצעיר התמים מר יהודא ליב שי', שזכינו לקבל על ידה מכ"ק אדמו"ר שליט"א.

איך בכוחי לתאר גודל השמחה והרמת הרוח שנעשה אצל בני שי' מהמענה הק'. וממש נעשה ברי' חדשה. ותיכף הראה מכתבה להנהלת הישיבה בלוח, והם קבלו את המענה ברצינות ובכבוד, ותיכף נתנו לבני שי' מכתב בחתימת ההנהלה להרש"ג שליט"א על יסוד מענת כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהוא יסדר הרשיונות הנחוצים כמו האפידיוויט.

ועכשיו מחכה הוא על האפי' בשמחה רבה.

ביום ג' כ"ה אייר שנה זו הי' ברית מילה אצל אחד מידידינו התמימים הגר פה בראשון לציון, ושמו התמים מנחם מענדל ברוק שיחי'. והוא בנו של ידידנו הרה"ח ר' חיים שאול ברוק שיחי', שהוא אצלנו פה הרב החב"די וראש הישיבה שיסדנו עכשיו פה בראש"ל צ.

והנה כשקבלתי מבני התמים מר דוד שי' ע"ד שכבודה ביקשה בענין השם של כבוד הרה"ח אישה צ"ל זי"ע, סיפרתי מזה בסוד לידידי הרה"ח ר' חיים שאול ברוק שי' הנ"ל, ועכשיו כשנולד אצלם הילד הזה החליטו לקרוא אותו בשם "לוי יצחק" שיחי' לאורך ימים, בשם כבוד אישה הרה"ח צ"ל. ואני הייתי המוהל אצלו.

2. במכתב מעש"ק פ' ראה כ"ד מנ"א תשי"ב, כותב הרה"ח ר' דוד רסקין לאביו הרה"ח ר' יעקב יוסף, בדבר "גילוי הסוד" הזה:

הנה זה שהנך כותב שהם התרוממו עליך גלית הסוד, אדרבא צריכים להיות בשמחה

השי"ת יאריך ימיו ושנותיו בנעימים, וזכותו יגן עליו שיהי' חסיד ולמדן ויר"ש, ברוב נחת להוריו שיחי'.

האברך התמים ר' מנחם מענדל ברוק שי' יש לו עכשיו ב"ה חמשה ילדים, וביתו מתנהג בדרכי החסידים. גם וגותו תחי' אשה כשרה מילידי ירושלים.

שמח אני מאד שעל ידי הי' לה קורת רוח, ובטח גם לכ"ק בנה הוד נשיאנו אדמו"ר שליט"א...

מזה שעל ידינו גרמו נחת רוח לכ"קאד"ש, כמו שכותב במכתבו "קורת רוח ביותר" (ראה המכתב להלן).

זה שהנך כותב שזה שם הראשון, לא כן, שאז סיפרה לי אם כ"ק אד"ש שכבר מ"מ ראבינאוויץ אה של העשיל ראבינאוויץ נתן שם רל"י, ועוד יש אחדים. ובודאי מכל שם שיתנו יגרמו נחת רוח. ובודאי יודע כ"ק אד"ש שאתה הוא המציע, כי כנראה שזה שאמרה אז לי שאכתוב לך, מפני שזאת המשפחה היתה אז באלמא אטא, בודאי זה יודע כ"ק אד"ש או זהו עצתו. וכל דבר היא מספרת לכ"ק אד"ש, ובודאי תספר גם אודות מכתבך אם לא תראה אותו.

מז"ט משמי להרה"ח מו"ה מ' מענדל ברוק וזוגתו תחי' בעד הולדת בנם "לוי יצחק" יחי' לארך ימים טובים ויקבלו ממנו רוב נחת בגשמיות ורוחניות. זאל וואקסען מיט הצלחה כחפצם. שולחת אני מתנה הבן הנולד, זאל ער נוצען געזונטערהייט בהנאה.

אתי ת"ל שלום. כתבו.

בברכת כל טוב סלה לכל משפחתכם אסיים.

דו"ש חנה שניאורסאהן

[ט]

ב"ה, ט"ו אדר תשי"ג. ראשון לציון

לכבוד הרבנית הכבודה הצדקנית אם המלך כ"ק אדמו"ר שליט"א, ה"ה הרבנית מרת חנה שניאורסאהן שליט"א.

הנני לבשר לכבודה ולהתברך בברכת מז"ט להולדת הנכד הראשון, והוא, בשבוע עבר נולד בשעה טובה בן לבני התמים מו"ה מנחם מענדל שי' בכפר חב"ד, ונקרא שמו בישראל בשם חיים בנציון. השי"ת יעזרם לגדלו לאריכות ימים ושנים ולחנכו על ברכי התורה והמצוה.

באמת ה' ברצוננו לקיים בקשת רו"מ כבודה שכתבה לי אשתקד, ולתת לו השם כשם כבוד בעלה הרה"ג זי"ע, אבל הענין הוא כך, שם אבי כלתי הוא ג"כ יצחק, וזה ט"ו שנים שהוא נלקח מהבית על ידי העריצים מביתו בלנ"ג, וקשה לכלתי תי' לקרות השם הזה, בעוד שאין אנו יודעים ממצבו כו'.

אחרי גמרי המכתב הגיע לי ידיעה שבני התמים מר יהודא ליב שי' קיבל מכתב מהרש"ג שליט"א, שילך אל הקונסול האמריקאני לקבל את האפידייוויט. באמת "מהירות נפלאה". והשי"ת יצליחהו הלאה.

[ח]

ב"ה יום ג' ח' תמוז תשי"ב. ברוקלין נ.

כבוד הרה"ח וכו' מו"ה יעקב יוסף יחי' ע"ש רעיתו הכבודה תחי' עם הנכדים היקרים יחיו.

שלום וברכה!

מכתבו מיום א' ט"ו סיון קבלתי במועדו, ולענג הי' לי לקרוא ששלום אתכם ושביעי רצון אתם מתוצאות המכתב אודות בנם יחי'.

יתן ה' שיהי' בהצלחה.

ב"ה, י"ב סיון תשי"ב
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה"ר מנחם מענדל שי'

שלום וברכה!

זה עתה נחקבל מכתבו, בו מודיע אשר נולד לו בן
למזל טוב ונקרא שמו בישראל ע"ש אאמו"ר ז"ל, *ל'איו"ל* ע"פ *אנן דאזות*.
והנני בזה להביע ברכתי, אשר הוא וזוגתו שיחיו
יגדלוהו לתורה לחופה ולמעשים טובים סתוך הרחבה ומנוחה הנפש
ומנוחת הגוף.

כשאהי' על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע, אזכירו ואת זוגתו ואת הרך הנמול שיחיו לבריאות
הנכונה ולטוב גשמי ורוחני, ויהי רצון מהשי"ח, אשר כשם שגרם לי
קורת רוח ביוחרבמה שקרא שם בנו בשם אאמו"ר ז"ל, הרי יזכהו
השי"ח להיות בקורת רוח ונחת רוח מכל בני ביתו וגם מעצמו שיחיו,
הן ממעבם בגשמיים והן ממעבם ברוחניות, ויזכה לבשר הכיך אך טוב
וחסד,

בברכת מזל טוב

מכתבו מייום חג הפורים קבלתי
במועדו, והנני לברכו בברכת מז"ט בעד
הולדת נכדכם.

יתן ה' שהוריו יגדלוהו לתורולחלמ"ט,
באריכות ימים. ואתם תקבלו נחת מהם
ומכל בניכם בכל הפרטים כחפצכם.

אתי ת"ל שלום. אני אומרת שלום לכל
משפחתכם יחיו ולזוג' תחי'.

ועתה הנני לברכם בחג כשר ושמח
בתוכי.

דו"ש

חנה שניאורסאהן

והשי"ת יעזרנו לקבל מהם נחת
אמיתי, ונזכה לבשר ולהתבשר בשורות
טובות.

מתענין אני לדעת מה שלום כבודה
שתחי'.

ברוב כבוד ובברכה,

ואני מקוה שעוד נוכל בעזרת השי"ת
לקיים דברי מכתבה, והשי"ת יעזרנו.

[י]

ב"ה יום ג' ח' ניסן תשי"ג. ברוקלין נ"י.

כבוד הרה"ח וכו' מו"ה יעקב יוסף נ"י,
שלום וברכה!

[יא]

ב"ה יום א' יוד סיון תשי"ג. ראשל"צ

לכבוד הרבנית הצדקנית אם המלך
ה"ה הוד כבוד נשיאנו היקר כ"ק אדמו"ר
שליט"א, אשת חבר, הרבנית מרת חנה
שניאורסאהן שליט"א.

שלום וברכה.

המכתב עם מז"ט עבור נכדי שי' לאורך
ימים קבלתי נכון, וכל המברך מתברך.

אודות נסיעת בני התמים יהודא ללב שי'
למחנכם, הנה כבר יש לו כל הזכויות לבוא
אליכם, אבל עוד חסר לו הרשיון ליציאה
מכאן. ויש לו הרבה קשיים בזה. אבל הוא
עוד לא התייאש כלל מנסיעתו, ומחפש
הרבה דרכים להשיג הרשיון בעקשנות
נוראה, כי החשק והרצון והגעגועים שלו
להיות תחת כנפי כ"ק אדמו"ר שליט"א
אי אפשר לבאר על הכתב. והשי"ת
יעזרהו וינחנו בדרך אמת. וכפי ששמעתי

פה, הנהו ב"ה מהתלמידים המובחרים
בישיבת תו"ת בלוד.

[יב]

ב"ה יום עש"ק י"ז אלול תשי"ג.
ראשל"צ

לרום מעלת כבוד הרבנית הצדקנית
אשת חבר ואם המלך, ה"ה הוד כ"ק
נשיאנו היקר אדמו"ר שליט"א, הרבנית
מרת חנה שליט"א.

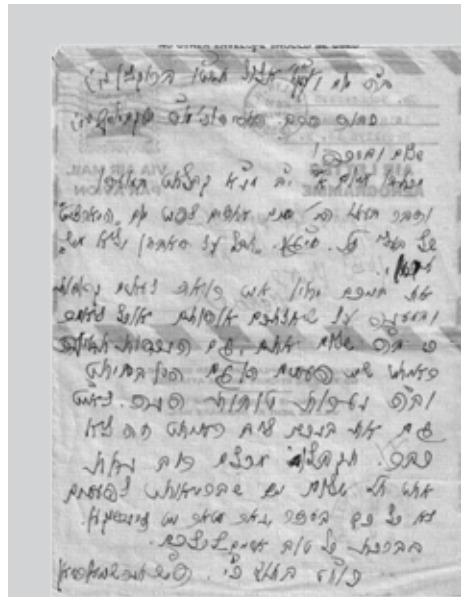
שלום וברכה.

איש בשורה אני, שאחרי עבור שנה
וחצי בערך שבני היקר התמים מרי יהודה
ליב שי' משתדל, ואחרי רוב הרפתקאות
וטלטולים שונים השיג היתר היציאה
לשנה אחת לאמריקא, באופן אישי
מראש הממשלה ושר הבטחון בעצמו.
האריכות בזה יספר אי"ה בני שי',
כשיעזור לו השי"ת ויתראה פנים עם
רום מעלת כבודו.

אך דא עקא! עכשיו כשהגיע השלב
השני והוא ענין הכסף, שההוצאות
גדולים מאד. אם לנסוע באני' בטח יוקטנו
ההוצאות, אבל זה יעבור עוד כשלושה
חדשים, והעיקר, שיהי' בהכרח לנסוע
בשבת שכל צוות המלחים כולם יהודים
כו'. והגעגועים שלו להגיע לפני ר"ה נורא
מאד, לזכות לראות את אור פני קדש
הקדשים כ"ק רבינו שליט"א, ולחסות בצלו
ותחת כנפיו בימים הנוראים הבאים עלינו
ועל כל ישראל לטובה ולברכה.

ולקראת השנה החדשה הבעל"ט,
הנני מברך את כבודו שליט"א בשנה
טובה ומתוקה, שגת גאולה וישועה
בגשמיות וברוחניות עלינו ועל כל
ישראל. אמן.

ברוב כבוד וברכה

ה"ה הרבנית הצנועה והכבודה מרת
חנה שתי' לאורך ימים ושנים.
שלום וברכה.

איש בשורה אני, והנני להודיע
לכבודה כי ביום א' כ"ה שבט נולד בן
לבני התמים מו"ה מענדל שי', וביום א'
ב' אד"ר הכנסתיו לבריתו של אאע"ה,
ונקרא שמו בישראל "לוי יצחק" ע"ש
כבוד אישה הרה"ח הרה"ג זצ"ל זי"ע.

השי"ת ברוב רחמיו יעזור להוריו
שיחיו לגדלו ולחנכו לתורה חופה
ומעשים טובים לאריכות ימים ושנים,
ונזכה כולנו לקבל ממנו נחת אמת
וחסידותי.

בדיוק היום ד' אדר נמלאו ארבעה
שנים לנכדי חיים בנציון בן שרה (אחיו
של הרך הנימול) שיהי' לאריכות ימים
ושנים.

אבקש נא מכבודה לברכם, שהוריהם
שיחיו יזכו לגדלם ולחנכם על יסודי
התורה והמצוה ולקבל מהם נחת אמת.

אשמח לדעת משלום כבודה
ובריאותה. והנני מאחל לה שהשי"ת
יארץ ימי' ושנותי' בנעימים בבריאות
הנכונה, ונזכה לבשר ולהתבשר רק
בשורות טובות ישועות ונחמות, לנו
ולכל ישראל. אמן.

ברוב כבוד ובברכה.

[יג]

ב"ה יום ועש"ק ח' אלול תשט"ו.
ברוקלין נ"י.

כבוד הרב החסיד וכו' מו"ה יעקב
יוסף נ"י

שלום וברכה!

מכתבו מיום א' י"ב מנ"א קבלתי
במועדו. ודבר בעתו הי', ימים אחדים
לפני יום "היארצייט" של בעלי ז"ל, זיג"ע.
"חבל על דאבדן ולא משתכחן".

את בניכם יחיו אני רואה לעתים
קרובות. ובמענה על שאלתכם אודותם,
אוכל לאמר כי ב"ה שלום אתם. גם
הנכדות תחינה ראיתי שני פעמים. הן
גם היו בביתי. וב"ה נערות טובות הנה,
לאי"ט. גם את בנכם ליב ראיתי זה לא
כבר. תקבלו מכלם רוב נחת.

אתי ת"ל שלום. גם שבריאותי
לפעמים לא כל כך בסדר, נאר מ'טאר ניט
זינדיקען.

בברכת כל טוב אסיים לכלכם.

כוח"ט בתוך כ"י.

ד"ש חנה שניאורסאן

[יד]

ב"ה, יום ג' ד' אד"ר תשי"ז. ראשון
לציון

לכבוד הרבנית הצדקנית אם המלך
הוד כ"ק נשיאנו היקר אדמו"ר שליט"א,

על פי הוראה כ"ק ארסו"ר שלים א, ובהמשך להנדסם סכבר, הננו
 מו"ל בזה בעמם הראשונה כתבי יד את ררושי ורשימות כ"ק ארסו"ר
 צצ, הצמח צדק" על ספר דבריך.
 הררושים ורשימות של ספר זה נחקו סביכלאך כתבי יד מעתיקים
שונים.

: : :

הכתבים שנרשמו בספר זה נכתבו בזמנים שונים, ולכן יש בהם ענינים
 שנרשמו בקיצור ולאחר זמן נחבארו באריכות יותר, ומשנה אינה זה
 מקומה, כן באיזו מקומות נראת, לכאורה, כפל ענין, אם אי אפשר
 בלא חידוש.

לע"ע לא נמצא חת"י גוף כתבי יד קודש של הצ"צ מררושים ורשימות
 הנ"ל, כי אם העקוקה, ומכמה מהם רק העקוקה אחת, ולכן אפשר אשר גם
 לאחר הגהת שהשתרלנו בה, ימצאו טעויות, ובפרט בצינני העמודים וס"ם
 שבפנים, חסר החתלה או סיום התע"ע וכו'.

: : :

כרך זה כולל הררושים ורשימות הצ"צ על פרשינות דברים ואמנן. על שאר
 הפרשינות יופיעו בכרכים הבאים.

: : :

בסוף כרך זה תופסנו מראי מקומות לפסוקי חנ"ך, אמרי רז"ל, זהר וכו'
 (נערכו ע"י הרב החמים ר' אהרן שי' היטריק).

: : :

מאת מקום להכתבי יד מהם נחקו הררושים והרשימות של כל ספר דברים,
 וכן תיאור קצר של כתבי יד אלו יבואו בסוף כרך האחרון של ספר דברים.

: : :

בפרשינות/ יותר ע"ר כתבי הצ"צ - ראה בהקדמה כ"ק ארסו"ר שלים א לספר
 אור החורה שסות.

יום השישי...

במהלך שנת תשכ"ה ציין הרבי את השישי בכל חודש, בפתח הדבר ומכתבים וכו', בקשר עם ו'
 תשרי. מובא בזה תצלום "פתח דבר" על אוה"ת דברים שיצא לאור אותה שנה, מוגה ע"י הרבי.

בחימת הדברים, במקום התאריך (שכסדר הושאר פנוי, לקביעת קדשו) ציין הרבי רק "וא"ו לחודש..." (וכפי
 הנראה הניח קביעת החודש לגמר העבודה על הספר).

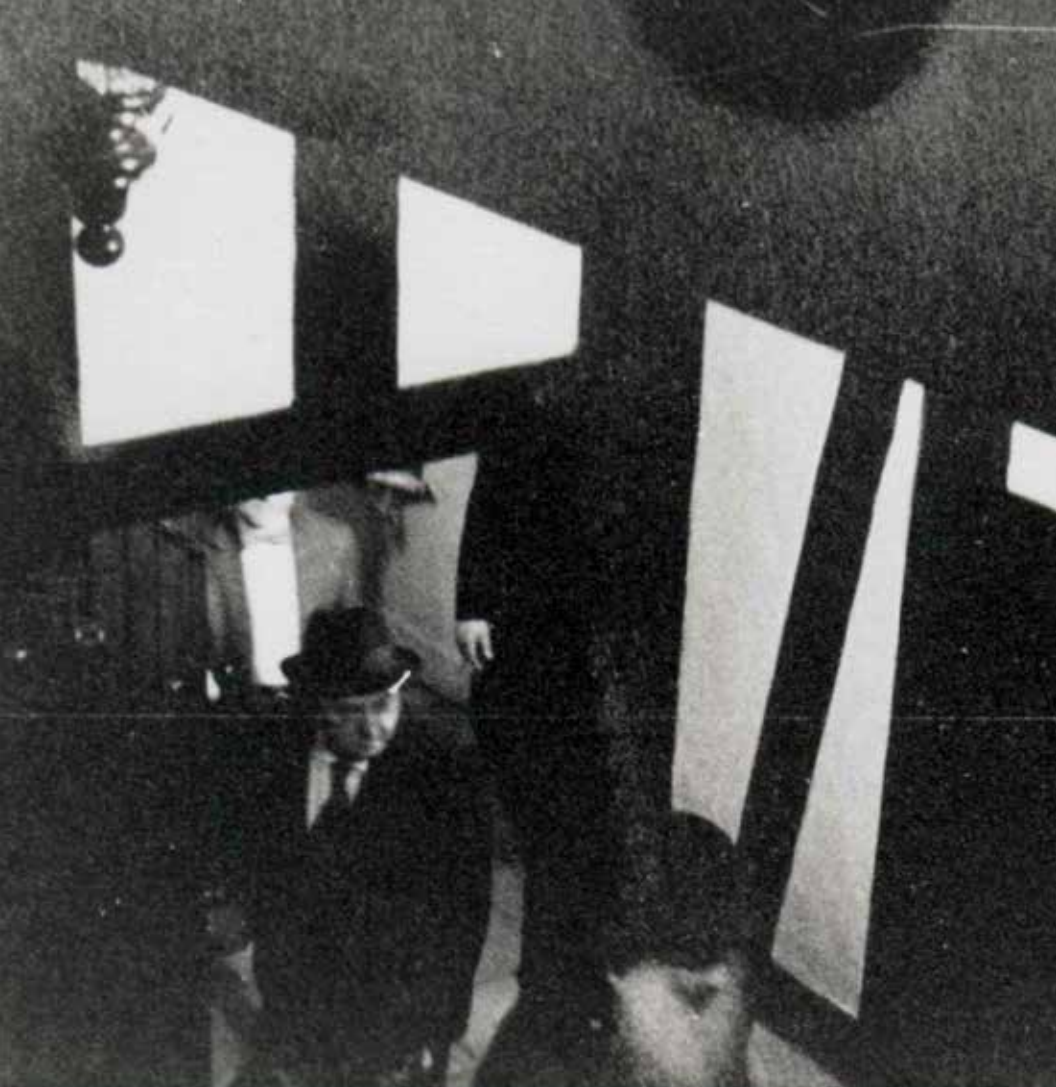
תמצא חן בעיני האדון הנשיא

במכתבו מקיץ תשכ"ו, פורש הרה"ג הרב אפרים א. יאלעס בפני הרבי כמה מעיני יארצייט, שנתקשה בהם או שחפץ להשמיע בפני קדשו • בתוך הדברים הוא מספר עובדה יחודית, שטרם נודעה • בקשר עם ו' תשרי

כל הזכויות שמורות לWJCC

תצלום נדיר בפרסום ראשון מיו"ד שבט הגדול תש"ל, בו נראה הרב יאלעס לימין הרבי. באדיבות WJCC

ביקורו הרועם
בשתיקתו של הרב
ר' יהודא ליב לזין,
רבה של מוסקבה,
ודברי הרבי על
הביקור, השתיקה,
והאמירה

יהדות הדממה והלב היהודי

הרב ר' יהודא ליב לוין, היה רבה של מוסקבה מטעם ממשלת-הזדון, ולפיכך נאלץ לסכור את פיו בכל הקשור למצבם האמיתי של היהודים והיהדות מאחורי מסך הברזל. היו שדנהו לכף חובה, אולם הרבי לימד עליו זכות.

בשנת תשכ"ח ביקר הרב לוין בארצה"ב, ביקור שגם הוא נוצל לתעמולה קומוניסטית, כשהם מנופפים בכך כ'סימני טהרה'.

באותו הביקור התקבל הרב לוין ליחידות אצל הרבי. הפגישה היתה רשמית ועמדה תחת פיקוח השלטונות, ובשל כך התנהלה בצורה מוצפנת, ברמזים וכו'.

ביקורו הותנה בכך שלא יתועה, אולם תמונה אחת, מכניסתו לגן-עדן העליון צולמה באופן נסתר. התמונה נדפסת פה לראשונה באדיבות הנהלת wLCC, והתודה והברכה להם על כך, מקרב לב.

ראוי לציין כי הרבי השתדל שהיחידות תתועד בהקלטה.

סרט ההקלטה נמצא לאחרונה, והדברים יראו אור בקרוב בעז"ה.

כעבור כמה ימים, חמק הרב לוין בהחבא מהמלון בו שוכן במנהטן, והתקבל אצל הרבי ליחידות חשאית, בודדים בלבד ידעו על כך. כפי הנראה נמשכה יחידות זו זמן ארוך. נכדתו מספרת כי כעבור שנים אמר לה הרבי ביחידות, "בזמנו סבך היה פה, וביקש ברכה עבור הילדים והנכדים. והנה את כאן..."

ל. וכל זה — גם כשמדובר אודות ענין שצריכים לחפש בו פירושים, ועאכו"כ כאשר פירוש הדבר בולט ורואים בכירור משמעות הדברים.

וכאן רואים את ההעלם וההסתר של העולם — שגם כאשר הדבר בולט, כמו במאורע שאירע בשבועות הכי אחרונים (כדלקמן), יכול להיות מעמד ומצב שלא שמים לב לעיקר הענין; מתעסקים אמנם בענינים חשובים, אבל לא בענין העיקרי — על יסוד הדין ש"עניי עירך קודמין"¹¹⁸, שלכן, הנה קודם שדואגים לענינים של מדינה אחרת, צריכים לחשוב תחילה אודות "עניי עירך".

לא. ובהקדמה:

דובר כמ"פ שכאשר יהודים מתאספים ביחד, ועאכו"כ בקשר למאורע נדיר — הנה לכל לראש יש לנצל זאת בנוגע ל"המעשה הוא העיקר", להשתדל אם אפשר לפעול אצל יהודים אלו שיתוסף אצלם בתורה ומצוותי; ולאחרי שמבטיחים זאת, ועדיין נשאר זמן פנוי ומרץ פנוי — אזי צריכים לחשוב מה לעשות הלאה.

זוהי הנחה פשוטה ע"פ שולחן-ערוך — שהנהגת האדם צריכה להיות באופן ש"בכל דרכיך דעהו"⁴⁸, שלכן, בכל מאורע שקורה אצלו צריך להשתדל שעי"ז יתוסף אצלו שלימות בהענין ד"דע את אלקי אביך", ששלימותו מתבטאת ב"עבדהו בלב שלם"⁴⁹.

ובמיוחד בנוגע ל"כלל גדול בתורה": "ואהבת לרעך כמוך"¹⁴³ — לעזור ליהודי שנמצא בד' אמותיו, ואח"כ — בחצירו, ואח"כ בעירו, ואח"כ במדינתו, ואח"כ — לאלו שנמצאים בריחוק מקום.

וכיון שכן, הרי ישנה הוראה ברורה, פשוטה ועיקרית — שכאשר מגיע יהודי מעבר לים¹⁴⁴, עם בן-לוי' שלו, ובגלל זה מתקבצים כו"כ מישראל ביחד, הנה החוב הראשון המוטל על המתאספים, או אלו שהיו שם וקולם נשמע, הוא — להביט על הקהל שנמצא באסיפה, ולראות, אולי אפשר לעזור אותם להוסיף בלימוד התורה, בקיום המצוות, ביראת שמים וכו' וכו'.

ולפועל — התקיימה אסיפה אחת, אסיפה שני', שלישית ורביעית, ולא עלה ברעתו של אף אחד לעשות זאת!

על מה כן חשבו? — כיון שישנם שלש מליון יהודים, והרי זה דבר פשוט שצריך לעזור להם (ואכן זה דבר פשוט), אזי "יחפשו עצות" כיצד לעזור לאותם שלש מליון יהודים!

וזאת — בה בשעה שישנו דין ש"עניי עירך קודמין", כך, שלכל לראש יש לעזור לאותם מאה יהודים שנמצאים כאן באסיפה, שביניהם

י"ב תמוז תשכ"ח

ישנם כאלו שצריכים ללמד אל"ף-בי"ת של יהדות, וכאלו שצריכים ללמד "אורח חיים", "יורה דעה", "אבן העזר" או "חושן משפט" וכו'. ולא עולה בדעתו של אף אחד, שיתכן שהסיבה לכך שהתאספו יחד, ובשביל זה הביאו יהודי פלוני מעבר לים, היא — כדי שכל המתאספים ישמעו שצריך לשמור שבת, לאכול כשר, להניח תפילין, לשמור טהרת המשפחה, ולקבל עול מלכות שמים בכל יום ויום!

העזר והסיוע לאותם שלוש מליון יהודים ע"י כל האסיפות הנ"ל — מוטל בספק, ואכן מידי ספק לא יצא, ובפרט כשמדובר אודות ענין של פיקוח נפשות, שצריך לעשות את הכל אפילו על ספק וספק ספיקא, מאה או אלף ספיקות; אבל ישנו דבר ודאי: אילו היו מדברים שם אודות טהרת המשפחה, אודות כשרות, אודות חינוך, אודות שמירת שבת — הי' מתעורר יהודי אחד, שני יהודים, משפחה אחת ושתי משפחות, וכתוצאה מזה — עוד עשרות משפחות (כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף בבת-שחוק): שהרי גם על יהודים צריך ללמד זכות!...

לב. ויש להוסיף בזה:

ידועה תורת הבעש"ט¹⁴⁵ על מאמר המשנה¹⁴⁶ "נפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו" — דלכאורה אינו מובן: הרי רואים במציאות שהענין ד"נפרעין מן האדם" הוא בפירוש שלא מדעתו, שהרי הוא צועק ככרוכיא שאינו רוצה את העונש, וא"כ, מהו הפירוש ש"נפרעין כו' מדעתו"; היכן מצינו שיהודי מסכים שיענישו אותו?! — ומפרש הבעש"ט, שכיון שרצונו של הקב"ה להבטיח שיהי' דין-צדק מכל הצדדים, לכן מזמינים לאדם מקרה דומה, אלא שזהו מקרה שאירע אצל הזולת, ומסבבים את הדברים באופן שמישהו יעורר וישאל אותו: מה מגיע — לפי דעתך — לפלוני בן פלוני שעשה כך וכך, והוא משיב, שלפי דעתו, צריך להיות דינו כך וכך; ולאחרי כן, כאשר קורה אצלו מאורע כזה, אפילו לאחרי כמה שנים, אזי "נפרעין ממנו" באותו אופן כפי שהוא בעצמו פסק בנוגע למאורע כזה — "מדעתו", אע"פ שעכשיו הרי זה "שלא מדעתו", שצועק ככרוכיא שאין רצונו בעונש זה.

ובנוגע לעניננו:

השי"ת עזר, ובאחת האסיפות נעמד אחד הנאספים ואמר: הן אמת שצריכים לחשוב אודות כל הענינים הטובים — אודות שלום

(145) ראה כתר שם טוב בהוספות סקי"ב (146) אבות פ"ג מט"ז.

ואילך. וש"נ.

י"ב תמוז תשכ"ח

בוויטנאם, אודות שלום בעולם וכו' וכו', אבל לא צריכים לשכוח
שצריכים גם לעשות משהו עבור בני"י!...

וכל זה למה? — הרי צריכים להבטיח שיהי' שלום בעולם,
כהוראת התורה שיהודי צריך להשתדל "בשלומה של מלכות"¹⁴⁷, ובשלום
העולם, שלא יהיו מלחמות בעולם [ומה גם שזהו ענין ששייך גם לבני"י,
בנוגע לפרנסה, ובנוגע ללימוד התורה וקיום המצוות]? — אלא מאי,
החילוק הוא בנוגע לקדימה ואיחור: ישנו אמנם הענין ש"מפרנסים עניי
עכו"ם עם עניי ישראל"¹⁴⁸, אבל לפנ"ז צ"ל הענין ד"מפרנסים עניי
ישראל", שזוהי מצות הצדקה, ששקולה "כנגד כל המצוות"¹⁴⁹.

ובכן: הזמינו לו לפסוק בעצמו את הדין — שכאשר מתאספים
ביחד, הנה לכל לראש צריכים לחשוב אודות בני"י, ורק לאחר"ז צריכים
לחשוב אודות תיקון העולם.

ואז — "נפרעין ממנו מדעתו": כיון שאתה בעצמך אמרת זאת — הי'
עליך להמשיך צעד נוסף — שבנוגע לבני"י גופא הנה "עניי עירך קודמין",
שהם אותם יהודים שנמצאים עכשיו כאן בחדר, שהם ישמעו ויקלטו
("הערן און אויך דערהערן") את הדברים ובודאי יפעלו עליהם (אם
בשלימות, או למחצה לשליש ולרביע — אבל בודאי יפעלו הדברים).
ואעפ"כ, גם זה לא עזר, ולא עלה בדעתו של אף אחד לעורר על זה!

לג. זאת ועוד:

עזר הקב"ה, ואותו יהודי שלכבודו ערכו את האסיפה, נעמד והראה
תמונה מהנעשה שם — דלת של ישיבה ודלת של מקוה. ועל זה שאלו
אותו: אבל מה נעשה מעבר השני של הדלת?! ...!

שאלה זו לא הי' בה אלא לגרום לו עגמת נפש — שהרי הוא בעצמו
יודע מה נעשה מעבר השני של הדלת, וגם השואל יודע, ולאידך, אסור לו
להשיב על השאלה, כי, נוסף לכך שאין בזה תועלת, יכול להיות בזה ענין
של סכנה. וע"פ דין, אסור לשאול שאלה כזו שהשואל יודע את תשובתה,
ויודע שהשואל אינו יכול להשיב (כשם שאסור להזמין מישהו לסעודה בשעה
שיודעים שלא יוכל לבוא¹⁵⁰) — כיון שאין זה אלא כדי לצער יהודי.

למה עשה ה' מצב כזה — שישאלו שאלה כזו?!

ובכן: לאמיתתו של דבר, לא נשאלה שאלה זו אודות המקוה שם;

(149) ב"ב ט, א.

(150) חולין צד, א.

(147) שם מ"ב.

(148) גיטין סא, א.

י"ב תמוז תשכ"ח

השאלה היתה אודות המקוה בניוירוק, אודות המקוה בקאנעטיקעטס, ואודות המקוה במיינעפאָליס:

ישנה תמונה יפה של המקוה, ומסתמא יש בה מ' סאה מים כשרים, אבל — שואלים אצל המנהל רוחני — מה נעשה מעבר לדלת?! כמה נשים הולכות לשם מידי שבוע בשבוע?...!

כלומר: השאלה ששאל פלוני אצל היהודי שבא מעבר לים, מה נעשה מאחורי הדלת של המקוה שנמצאת מעבר לים — עליו לשאול את עצמו: יש לך מקוה בעירך? — מה נעשה מעבר השני של הדלת?! ...! האם אתה מתנהג כפי שהסנהדרין צריכים להתנהג — "לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם .. ויחזרו בכל עיירות ישראל .. וילמדו את ישראל כו"¹⁵¹; עליך לבקר בכל העיר, בכל בית, ולשאול: מדוע לא רואים את האשה במקוה?! ...!

והטענה שאין זה דרך צניעות — שייכת לשנים קדמוניות; עכשיו — מדפיסים אודות ענין זה בעיתונים, ומדברים על זה עם ילדים בני עשר, ומלבישים זאת ב"קדושה" — שחינוך הבנים והבנות מגיל עשר שנים אינו יכול להיות חינוך שלם אא"כ ילמדו עמהם הלכות אישות, אבל באופן של פריצות! ... — הילדים יודעים יותר טוב מזה שאמור לדבר עמהם אודות טהרת המשפחה, אלא שהם יודעים זאת ממקור בלתי טהור; אבל אעפ"כ, הוא לא ידבר אודות טהרת המשפחה, מפני הבושה! ... — מה אתה מתבייש?! הרי לא תחדש לה שום דבר; היא מדברת על זה בגלוי! ועד"ז בנוגע לישיבות, שכאשר שואלים על תמונת דלת של ישיבה מה נעשה מאחורי הדלת — מופנית שאלה זו לישיבות כאן:

ישנה אמנם הצלחה גדולה, וניתוספו בישיבות ריבוי ילדים; אבל השאלה היא: כמה ילדים אינם הולכים לישיבה?! ...!

אלו שהולכים לישיבות — תבוא עליהם ברכה, ויקויים בהם היעוד¹⁵² "הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום (ועיי"ז) אני ה' בעתה אחישנה", וכל היעודים הטובים; אבל מה קורה עם שאר הילדים?! כמה ילדים גרים ברחוב שלך שאינם הולכים לישיבה? — דיברת עמהם על זה, דיברת עם האבא, דיברת עם האמא?! ...!

ומה עם הישיבות שאין ביכלתן להחזיק את ראש הישיבה — אילו היו כולם נותנים "מעשר", היו כל הישיבות יכולות לפתוח את דלתותיהן, ולא היו צריכים לחשוב על גרעונות! ...!

(152) ישעי' ס, כב.

(151) תדבאר פי"א.

י"ב תמוז תשכ"ח

וכאמור, ש"נפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו": כאשר הוא בעצמו שואל מה נעשה מעבר השני של הדלת — הרי גם כאן ישנה דלת שאודותה נשאלת אותה שאלה!...

לד. ולאחרי שכל זה לא הועיל — נעמד אותו יהודי ואמר: יודעים אתם ממה אני מתפעל באמעריקא? — מחינוך הבנות! נשאלת איפוא השאלה: כמה בנות מקבלות חינוך יהודי מלא אפילו בניו-יורק, ועאכו"כ בערים שמחוץ לניו-יורק? ...!

בעוונותינו הרבים, הרי זה רחוק ביותר ממעמד ומצב ש-99% מבנות ישראל לומדות בבתי-חינוך על טהרת הקודש, מלבד אחוז אחד, כך, שיכולים לטעון שזהו מיעוטא דמיעוטא שאפילו לדעת ר' מאיר¹⁵³ לא חיישינן...

לה. וכאן רואים עד כמה גדול ההעלם וההסתר בעולם — שלא שמים לב לדבר הכי ברור ופשוט:

מגיע יהודי שנסע אלפיים קילומטר מעבר לים, ומראה תמונה של מקוה ושל ישיבה, בה בשעה שהכל יודעים שאין שום תועלת בכך שמראים תמונות אלו; יהודי הנ"ל אינו טיפוש, ויודע שאינו מרמה אף אחד, אלא שאין לו ברירה, להיותו "מצווה ועומד" ... והשומעים יודעים שיהודי הנ"ל אינו טועה, ואינו רוצה להטעות אותם, אלא ש"הם¹⁵³ לא עשו אלא לפנים" ... ובכן: במצב כזה — צריך להעמיד בפניו שאלה הנ"ל: מה נעשה בצדה השני של דלת המקוה או הישיבה? ...!

אם השואל חושב ש"נפלה לו המצאה" לשאול שאלה זו בנוגע למעמד ומצב השורר מעבר לים — שלא ישלה את עצמו בדברי חלומות...

שאלה זו אינה המצאה שלו, אלא זהו בבחינת "הדבר אשר ישים אלקים בפי אותו אדבר"¹⁵⁴; זוהי שאלה ששואלים אותו מלמעלה בנוגע למעמדו ומצבו כאן, כאשר "בתוך עמי אנכי יושבת"¹⁵⁵:

בארצות-הברית ישנם חמישים מדינות, ובכל מדינה ישנם יהודים, וישנו איגוד של רבנים — "אגודת הרבנים", "ועד הרבנים"; עליהם לדאוג אמנם ליהודי שנמצא במרחק של שלשת אלפים קילומטר, שאשתו תלך למקוה, וילדיו ילכו לישיבה, אבל, לכל לראש עליהם לדאוג ל"עניי עירך" ... זהו עולם שבו "הכל מותר לך, הכל מחול לך, הכל שרוי לך", ואדרבה: "חכם יתקרי", "רב יתקרי", וכל שאר התוארים, ומדפיסים

153) לשון הכתוב — מלכים-ב ד, יג.

154) לשון חז"ל — מגילה יב, א.

155) פרשתנו (בלק) כב, לח.

י"ב תמוז תשכ"ח

תמונתו בעיתון ובטלוויזיא, ע"י עיתונאי גוי שיציג אותו לפני חבריו... וא"כ, מדוע אינך מנצל זאת כדי לדאוג ל"עניי עירך"? ...!

כואב לך הלב על המצב מעבר לים — ואכן כך צריך להיות ע"פ תורה, וכפי שכותב בעל הגאולה¹⁵⁶, שהלב צריך לכאוב על הזולת באותה מדה כמו שהי' כואב לו באם הי' מדובר אודות ילד שלו, רח"ל, שאינו יכול לקבל חינוך יהודי — אבל אין זה פוטר אותך שלא יכאב לך עבור ילד שלך, וגם אם אינו שלו בנפש, הרי זה ילד מהקהילה שלו, מד' אמות שלו, מהרחוב שלו, ומהעיר שלו!

ותמורת זה שמיד לאחרי נסיעתו של יהודי הנ"ל, או בתוך כדי דיבור משמיעת דבריו, יגש לפינה ויבכה על הטעות שלו — הרי הוא מרוצה ואומר "שישו בני מעי", שבחסדי ה', המצב כאן אינו כמו שם! ... אבל, נוסף לכך שענין זה אינו מצד עבודתו ויגיעתו,

— ובלשון המדרש¹⁵⁷: "באו האבות וזכו", וכפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע¹⁵⁸ "דקדוק לשון וזכו, דלכאורה הול"ל סתם עד שבאו האבות", "היינו שע"י עבודה דוקא המשיכו האור והגילוי כו" — הנה לאחרי כל ההצלחות ("אלע גליקן...") הרי כמה שלומדים בישיבות, וכמה שלומדים ב"בית רבקה" ו"בית יעקב", וכמה שלומדים בבתי-ספר הפרטיים ("פאראקיעל סקולס") וכו', וכמה שהולכים למקוואות בערים הגדולות — הרי זה שלא בערך לגבי מה שהי' צריך להיות! לו. ומלבד זאת — יש כאן הטפת מוסר חי' ומוחשית ("אָ לעבעדיקער מוסר־זאָגער"):

כאשר מגיע יהודי ממקום כזה שבמשך חמשים שנה יש שם רדיפות על עניי דת, עד לעונש מיתה, ואעפ"כ, רואים איך הוא נראה — היתה צריכה להיות המחשבה הראשונה ללמוד מזה ה"מוסר השכל" הנראה לעין מיד: אם לאחרי חמשים שנה של גזירות, יכול יהודי להיות חי וקיים, לנסוע ולבוא וכו' — הרי עאכ"כ כשנמצאים במקום שאין בו גזירות, ואדרבה כו', בודאי היו צריכים לרצות להיראות כפי שנראה יהודי הנ"ל! אך בפועל, הנה במדינה זו דוקא ישנם יהודים שאינם מתחשבים עם פסקי השולחן-ערוך; הוא טוען שהוא "קונסרבטיבי", ויש לו "שולחן-ערוך" משלו... ובנוגע לענין שמופיע ב"שולחן ערוך מקוצר", טוען, שהוא "רפורמי". ואם גם זה יותר מדי, טוען, שהוא "אתאיסט"...

158) רד"ה וסד"ה כי מראש צורים אראנו תער"ג (המשך תער"ב ח"א ע' רצא"ש). וראה גם לעיל במאמר פ"א-ו (לעיל ע' ...).

156) שמור"ר פט"ו, ז.
157) תער"ג (המשך תער"ב ח"א ע' רצא"ש). וראה גם לעיל במאמר פ"א-ו (לעיל ע' ...).

י"ב תמוז תשכ"ח

פעם טען לי מישוהו שנתחדש אצלו ענין: עד עתה חשב — באמרו על עצמו — שהוא עובר עבירה, אבל עתה נודע לו שאינו עובר עבירה, אלא הוא אדם חילוני ("סעקולאריסט"); חס ושלום לומר שהוא עובר עבירה; יש על זה שם יפה בשפה האנגלית: "סעקולאריסט"...

ואח"כ באו אלו שטוענים ש"אידישקייט" בנוי ומוסדת על לשון אידיש, ולכן, אי אפשר להשתמש בתואר "סעקולאריסט"; אם אתה אומר על עצמך שהנך "סעקולאריסט", הרי אתה "מתבולל"... וא"כ — שואל הוא — מה אני?! ומשיב לו: אמור מעתה שהנך "אידישיסט"!!! "אָ וועלטליכער איד"...

בא איפוא יהודי מעבר לים, ומדבר רק אודות בתי-כנסיות ובתי-מדרשות, ישיבות ומוסדות חינוך וכו', ואינו מזכיר מילה אחת לא אודות "תיאטרון" ולא אודות "שפה" וכיו"ב, ובמילא לא היו יכולים לדבר עמו אודות ענינים אלו, מצד כיבוד אורחים...

והמסקנא מזה בהשקפה ראשונה היא — שהקיום של יהודים הוא על "אידישקייט", ו"אידישקייט" פירושה תורה ומצוות, ישיבה, ולהבדיל, מקוה, עם בתי-כנסת ובתי-מדרש, ו"מלמד" עם זקן לבן, ששובש סירטוק ארוך וחובש כובע מקומט ("אָ צולופעטע שלאָפע") וכו' וכו'.

ואעפ"כ, בנוגע לכל ענינים אלו — לא חשב אף אחד לדבר אודותם, ואין פוצה פה ומצפצף!

לז. ולהעיר:

איתא בזהר¹⁵⁹ שבתורה יש "גליא" ו"סתים". וכיון ש"אסתכל באורייתא וברא עלמא"¹⁶⁰, הנה בכל ענין שבעולם יש גליא וסתים. ועד"ז בעניננו — יש ענינים שהיו צריכים לדבר בגלוי, ויש ענינים שהיו צריכים לדבר באופן סתום.

ובפשטות: ענינים הקשורים עם ארצות-הברית וכיו"ב בנוגע למדינה אחרת — יכולים לדבר בגלוי, ובודאי לא יזיק הדבר לאף א', ואדרבה, כאשר ידברו ויחזרו על הדברים וידיפסו אותם כו', הנה סוכ"ס תהי' מזה התעוררות; אבל ענינים הקשורים עם המדינה ההיא — צריכים להזהר בכל מילה ("זיך אויסרעכענען מיט אַ וואָרט"); לדעת מה צריך לומר, היכן לומר, למי לומר, ובאיזה סגנון לומר, ולאחרי כן, בנוגע להדפסת הדברים — אולי מוטב לצאת י"ח בדיבור בעלמא!...

(160) ח"ב קסא, ריש ע"ב.

(159) ח"ג עג, א.

י"ב תמוז תשכ"ח

אבל, כאשר "עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה"¹⁶¹ — הנה בנוגע לעניינים שבגלוי לא דיברו כלל! ...

ה"מענה" היחידי שקבלתי מכל אלו שדיברתי עמהם על זה — ש"הרווחתי" ברוגז וכעס מצדם... ומסתכלים עלי מהצד השמאלי: למה אני מבלבל יהודים, ולמה אני מחרף ("וואָס זידל איך זיך")... וזהו מה שאפעל עם הדיבור עתה בענין זה — להסתכסך ("פּאַררייסן זיך") עם כל אלו שערכו את האסיפות, שיש ביניהם יהודים טובים, יראי-שמים, ידידים, וכל המעלות הטובות...

לח. ונקודת הדברים — כפי שאמרתי לאחד שהי' בין המשתתפים באסיפה הנ"ל:

ישנו דין ברמב"ם בהלכות תעניות בתחילתן, עד כמה מושלל לומר "דבר זה ממנהג העולם אירע לנו . . נקרה נקרי' . . הוא שכתוב בתורה"¹⁶² והלכתם עמי בקרי וכו", ומגיע על זה עונש הכי גדול כו', והיינו, שכאשר קורה אצל יהודי דבר מסויים, אין זה באקראי; אלא שהרמב"ם אינו נכנס לפרטי הדברים.

אך ישנו הסיפור הנ"ל של בעל הגאולה, שבשעת בריאת העולם ברא הקב"ה הר וכו מערה, כדי שלאחרי ה'תרמ"ד שנים יהי' מקום ליהודי להתפלל תפלת שחרית.

וכיון שכן, הרי יתכן — ולא מופרך הדבר — שהביאו יהודי (לא דומם, אלא מין המדבר) לכאן מעבר לים, כדי שיתעוררו וישמו לב לענין הנראה בהשקפה ראשונה — כיצד צריך להיראות רב; ובשעה שמראים דלת של מקוה או דלת של ישיבה, צריך לשאול מיד: מה נעשה מעבר לדלת... ולידע שהסיבה היחידה לכך שהחינוך אינו כדבעי יכולה להיות רק באשמתה של "מלכות הרשעה", ובמילא, בשעה שאין "מלכות הרשעה", אין גזירות ואין מניעות, הנה על כל צעד ושעל צריך להיות חינוך על טהרת הקודש, ובכל מקום שישנו ילד יהודי שמותר לשלחו ל"חדר" — עליו לשבת ב"חדר"! ...

וכאמור לעיל — לא סמכו על כך שיחפשו דברים הנסתרים, אלא הביאו במיוחד יהודי שידבר על זה, אלא, כיון שהוא בעצמו אסור לו לדבר, עוררו את אלו שפגשו אותו, שלאחרי כן ישוחחו על זה ביניהם: מהי הסיבה לכך ששם אין ריבוי ישיבות? — לא בגלל שאין שם יהודים, ולא בגלל שאין שם גמרות, אלא בגלל שיש שם גזירה שקובעת שזהו ענין הקשור עם עונש וקנס, שילוח לארץ גזירה וכו'.

161) לשון חז"ל — פסחים נ, א. וש"נ. 162) בחוקתי כו, כז.

י"ב תמוז תשכ"ח

ובכן: כאשר אתה כבר מדבר בענין זה — למה הנך נשאר בהתחלת הענין?! עליך להמשיך ולהגיע למסקנת הדברים — מהו ה"בכך" והפסק־דין,

— ובלשון הרגיל בגמרא בנוגע לכל דין: "מאי בינייהו" ו"למאי נפק"מ", ומדגישים בפירוש שאין זה סדר לומר "הלכתא למשיחא", שכן, כשיבוא משיח, לא יצטרך לשאול אצלנו מה לעשות... אלא צ"ל פס"ד שאנו צריכים לעשותו —

כפי שפסקת בעצמך — כנ"ל ש"נפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו" — שאילו לא היתה גזירה, אזי היתה שם ישיבה לילדים, ומוסד חינוך לבנות, בשר כשר, וטהרת המשפחה, וכל הענינים שמעכת הגזירה; וא"כ, כאשר אתה נמצא במקום שבו אין גזירה — מדוע אתה שותק?! ... כשביל זה הביאו לכאן יהודי ממקום שיש בו גזירות במשך חמשים שנה — כדי לומר לך מוסר!

אלא שמחפשים "המצאות": מה צריך לשאול ומה לא צריך לשאול, איך לדבר ומה לא לדבר; לכל לראש יש לדבר אודות האל"ף־בי"ת, שזהו פשוטם של דברים, ולאח"ז יחשבו מה צריך לעשות נוסף על פשוטם של דברים — בדרך הרמוז, דרך הסוד או דרך הדרוש, אבל יש להתחיל מפשוטם של דברים.

ואעפ"כ, למרות שכבר עבר כמה זמן מאז שיהודי הנ"ל חזר למקומו, לא עלה בדעתו של אף אחד סברא זו — ובאמת אין זו "סברא", אלא זהו הפירוש הנראה לעין של הביקור שנערך כאן.

לט. וכמדובר כמ"פ — אין כוונתי לעבור על הציווי "אין צועקין על העבר"; אין זה ענין ששייך ל"עבר", כיון שיכולים מהיום להתחיל לדבר על זה:

יש לצאת ולעמוד על בימת בית הכנסת ולומר: הקשיבו יהודים! ישנו מקום שבמשך חמישים שנה רצופות אסור ללמוד ואסור לעשות כך וכך, וכו' וכו', ככל אריכות הפרטים שבזה, או מוטב להזכיר זאת בקיצור... ולסיים: אשר לכן — יהודים — כיון שהקב"ה עזר והצליח שאתם נמצאים במדינה שבה מותר ללמוד, מותר לחנך ילדים, מותר להדפיס ספרים וללמוד בהם, ומותר לתת צדקה, ולא עוד אלא שיכולים לעשות כל ענינים אלו בראש גלי — עליכם להודות להקב"ה בכל יום על כך שמותר לכם לחנך את ילדיכם על טהרת הקודש, ועשו זאת, כדי שתשרה הברכה: החל ממחר בבוקר תתחילו לשלוח את הילדים — "בנערינו .. בבנינו ובבנותינו"¹⁰⁸ — לבתי־ספר שבהם יתחילו ללמדם אל"ף־בי"ת של יהדות.

סוג של חסיד

הגאון החסיד הרב יעקב עמנואל שוחט ע"ה, שנלב"ע לפני כחודשיים, ביום כ"ף מנחם־אב תשע"ג, זכה לקשר נדיר ומיוחד עם כ"ק רבינו • הרבי העניק לו יחס אבהי, ולויה אותו בכל צעד ושעל בחייו, החל מתחילת התקרבותו לליובאוויטש, ועד לעבודתו המסועפת ככותב ומרצה דגול • לא חסיד שגרתי היה הרב שוחט. הרקע ממנו בא היה שונה, וההסתגלות לליובאוויטש ארכה לו זמן • לפני מספר שנים, בעיתוי נדיר, ניאות הרב שוחט לספר על מסכת מיוחדת זו ועל יחסו המיוחד של הרבי כלפיו, במסגרת התוועדות פנימית עם חוג אנשים מצומצם • סגנונו של הרב שוחט ישיר וחף מגינונים, והשתדלנו לשמור על אופי זה במדת האפשר • ברשימה שלפנינו גם סיפורים מפתיעים ולא מצויים, אולם דווקא אלו מלמדים על יחסו ודאגתו של הרבי לחסידיו, ממש כאב לבן • תרגום, כתיבת ועריכת הרשימה נעשתה על ידי חבר המערכת, והיא נדפסת פה באופן בלעדי • חלק ראשון

הרב יעקב עמנואל שוחט נולד בשוייץ בשנת תרצ"ה. אביו, הרב דובי יהודה שוחט, היה ממוצא גרמני ('ייקה') ולמד בישיבת טעלז המפורסמת בליטא, שם נהיה לתלמיד מובהק של ראש ישיבת טעלז הרב יהודה לייב בלוך ('מהרי"ל'), בעמח"ס 'שיעורי דעת'. הרב שוחט האב כיהן במשך שנים כרב בשוייץ ובהולנד. הקשר הראשוני של משפחת שוחט לליובאוויטש היה משפחתי: הרב חיים מרדכי אייזיק חודקוב, מזכירם של הרבי הקודם והרבי, היה נשוי לאחותו של הרב דובי יהודה. הקשר הישיר עם הרבי נוצר בשנת תשי"ב, כאשר בתו של הרב דוב יהודה חלתה והוא פנה לרבי בבקשת ברכה. בברכת הרבי, ולאחר שורה ארוכה של 'מופתים' שמיימים, החלימה הילדה, וקשר המשפחה לליובאוויטש הלך והתהדק.

בעצת הדוד הרב חודקוב, נסעו שני הבנים המבוגרים, דוד (כיום רב קהילת חב"ד בטורנטו) ועמנואל, ללמוד בישיבת תומכי תמימים בניו-יורק. מיום הגעתו זכה עמנואל הצעיר ליחס אישי ומיוחד מהרבי.

לאחר נישואיו התגורר הרב שוחט בטורנטו, משם עבד עבור ה'מרכז לענייני חינוך' זכה לכתוב ולערוך ספרים ופרסומים רבים במגוון שפות. הרב שוחט ניצל גם את השליטה הנרחבת שלו בשפות, בתרגום מכתבים שהגיעו אל הרבי וכתיבת מכתבי התשובה של הרבי עליהם. לצד גדלותו בתורה הנגלית (כמה מ'אגרות משה' להגאון הרב משה פיינשטיין נכתבו במענה לשאלותיו), החל הרב שוחט, בהכוונתו של הרבי,

לתרגם ולחבר ספרי חסידות באנגלית. במסגרת עבודתו זו, העמיק חקר בתורת קבלה ואף הרבה להתכתב עם הרבי בעניינים נשגבים אלו. במקביל לעיסוקיו התורניים, ובהוראתו של הרבי, השתלם הרב שוחט גם בלימודים אקדמיים, ורכש לעצמו דוקטורט בפילוסופיה. הרב שוחט שימש במשך שנים רבות כפרופסור לפילוסופיה וביואתיקה באוניברסיטאות שונות.

את השילוב הנדיר של גדלות תורנית ובקיאות במדע ובחכמות כלליות ניצל הרב שוחט לקירוב מאות ואלפים ליהדות ולחסידות, ולפרסום עמדת היהדות הנאמנה במגוון נושאים ובמות. הרב שוחט נודע כסופר ונאם נועז וחרף, המבטא את עמדת היהדות והחסידות בכל נושא ללא מורא ומשוא פנים. פרק מיוחד בפעילותו היה המאבק במיסיון הנוצרי. לצורך המאבק הפך הרב שוחט לבקיא בספרותם, ובויכוחי הסוערים עימם לא הסתפק בהגנה על האמונה היהודית בלבד, אלא הוכיח את שקריהם וסילופיהם של המיסיונרים מתוך מקורותיהם הם. גם בעניין 'מיהו יהודי' ניהל הרב שוחט וויכוחים פומביים ואף כתב ספר באנגלית על הנושא. וכך בכל ענין עליו עורר הרבי - היה הרב שוחט מלוחמי הקו הראשון.

כאשר הרבי החל לעורר על דבר הגאולה הקרבה ובאה, כתב הרב שוחט ספר בענין (הראשון שיצא לאור ע"י חב"ד בנושא), ספר שתורגם מיד לכס 10 שפות שונות. בשנים שאחרי ג' תמוז, כאשר גורמים מסויימים העזו את פניהם כנגד תנועת חב"ד ונשיאה, התייצב הרב שוחט בראש המאבק והגן בעוז על שיטת חב"ד ועל רבינו, כאשר גאונותו התורנית וקשריו ההדוקים עם גדולי ישראל מכל החוגים עושים אותו לברסמכא אף בעיני מתנגדיו.

בשנותיו האחרונות סבל מכאובים וחולי, אבל עבודת חייו נמשכה עד ליומו האחרון: לפרסם בעוז ובגאון את דבר תורתנו הקדושה ולהפיץ את מעיינות החסידות חוצה. לאחר מחלה ממושכת החזיר את נשמתו ליצרה ביום השבת כ' אב תשע"ג.

הרב שוחט גולל את מסכת הקירובים המופלאה ויוצאת-הדופן, והיא באה כאן בסגנונו הייחודי.

• •

בפעם הראשונה בליובאוויטש

אני ואחי דוד הגענו לליובאוויטש בכ"ו ניסן תשי"ב, כשמטרתנו היתה "בסך הכל" ללמוד בישיבה בניוירוק. הסיבה שהגענו ללמוד דווקא בליובאוויטש היתה נעוצה בדודי, המזכיר הרחמ"א חדקוב, שיעץ לאבי - שאם ברצונו לשלוח את בניו לישיבה באמריקה, צריך שיהיה מי שיפקח עליהם עין כדי שלא יושפעו לרעה מהאווירה השוררת באמריקה. לכן הציע הרב חדקוב שנישלח ללמוד בליובאוויטש, והוא ישגיח עלינו. אבי שמע לעצתו, וכך הגענו שנינו לישיבה.

אני נכנסתי ללמוד בישיבה בבעדפורד־דין שם למדו כיתות התיכון של הישיבה לימודי קודש לצד לימודי חול. בשל גילנו הצעיר, המעבר שלנו לליובאוויטש היה מלא ומיידי. אף את מבטאי הייתי מחליף, אבל דוקא בגלל שהדבר עורר גיחוך בסובבים (כמו שגיחכו על מבטאו של הרב חדקוב, שגם הוא שמר על ההגיה הייקית'), החלטתי שאמשיך בכך – 'אויף צו להכעיס'...

הגענו (אני ודוד אחי) לניו־יורק ביום שני בבוקר. דודנו הרב חדקוב אסף אותנו מתחנת הרכבת ומיד לקח אותנו 770 לתפילה. באותם ימים הנוהג לא היה כבשנים האחרונות שאנשים הצטופפו ממש על יד הרבי; כאשר הרבי היה נכנס לחדר – כולם היו בורחים מיד ונעלמים. הם היו אומרים, "וכי הרבי צריך להסתכל על הפנים שלנו?" רק הבחורים המבוגרים נכחו בתפילה עם הרבי בשבת, לפני התפילה היו תופסים מקומות מסביב לבימה בזאל למעלה כדי לשמוע את ההפטורה, ומיד כשהסתיימה ההפטורה הם היו נעלמים – כמו שכתוב בני"ך "והנערים נחבאו"...

אני הייתי הבחור היחיד שהתפלל במנין של הרבי בשבת. הרבי היה יושב אז בשולחן שמתחת לחלון שבין הזאל לחדר שני והסטנדר היה במזרח על יד הקיר. הראשון שישב בספסל הקרוב היה אדם בשם ד"ר נס, ואני קבעתי לעצמי מקום לצידו.

באותו יום שני, כשהרבי נכנס לזאל' לשמוע את קריאת התורה, כל הבחורים נעלמו מהזאל' והביטו פנימה מבחוץ. הבעלי־בתים עמדו בחצי השני של החדר, ובחציו הראשון עד הבימה לא עמד איש מלבד הרב חדקוב (שעמד על יד הדלת). אני, שלא הבנתי מדוע כולם בורחים מפני הרבי, עמדתי על יד השולחן שמאחורי הרב חדקוב.

הרבי נכנס לפני קריאת התורה, חגר את הגארטל, והסתכל עלי במבט מאוד חזק. למרות ה'מופת' שאירע למשפחתנו עוד לפני שהגעתי לרבי – כלל לא היתה לי הבנה מה זה רבי. חשבתי שמדובר בעוד רב, אולי סוג של רב ראשי, אבל לא מעבר לזה. לכן כאשר הרבי הסתכל עלי, לא הורדתי את עיניי, ונוצר קשר עין שהיה נדמה לי אז כזמן ארוך מאוד, אף שלבטח היה זה משך זמן קצר למדי.

היחידות הראשונה

היחידות הראשונה שלי ושל אחי סודרה ליום המחרת – יום שלישי. לפני היחידות ניגש (הרב) דוד ראסקין לאחי, והסביר לו שלפני הכניסה ליחידות צריכים לטבול במקווה.

אחי, בתמימותו הטבעית, אכן שמע לדבריו ונסע למקוה. אני, לעומת זאת, לא הבנתי את הצורך בטבילה במקווה, ולא רציתי לנסוע. ידעתי שישנם כאלו שטובלים במקווה לכבוד שבת, אבל בשביל להגיד "שלום עליכם"? לא הצלחתי לתפוס את זה... נכנסתי למשרדו של דודי, הרב חדקוב, ושאלתי אותו האם ממש חייבים ללכת למקווה. הוא ענה לי שזו אינה חובה, אלא ענין התלוי בהרגש. כיון שכך לא נסעתי אז למקוה.

באותו תקופה לא היה מקוה לגברים בקראון-הייטס, ואחי נאלץ לנסוע לשכונת ברונזוויל לטבול, נסיעה שארכה כחצי שעה. היות ואני לא נסעתי למקווה, נכנסתי ליחידות זמן רב לפני אחי, לבדי.

נכנסתי לחדר. עד היום הזה אינני מבין את זה, אבל אני זוכר בבירור שבכניסתי ליחידות החדר כולו היה חשוך. האור היחיד שדלק היו שתי המנורות שהיו דולקות שם תמיד בשבתות. הדבר היחיד שיכולתי לראות באפילה היו פניו של הרבי. התחלתי לרעוד בכל גופי. אינני יודע את הסיבה לכך, כי הרבי דיבר איתי בצורה מאוד נחמדה, ושאל אותי שאלות התעניינות אישיות: "שלום עליכם"; "מה שלומך?"; "איך אתה מסתדר בישיבה?"; "באיזה כיתה אתה?"; וכך המשיך הרבי לשאול אותי אודות משפחתי ועל שלום אחותי וכו'.

זו הייתה פשוט חוויה מפחידה עבורי. מרוב פחד פשוט חיכיתי שזה יגמר כבר... אמרו לי לפני היחידות שאני צריך לכתוב את שמי על פתק, וכך אמנם עשיתי. כעת הגשתי את הפתק לרבי. הרבי הסתכל בפתק זמן רב מאוד, ואחר כך שאל אותי עוד כמה שאלות. בסך הכל ארכה היחידות כ-7 דקות.

כשיצאתי, ברגע שסגרתי את הדלת מאחוריי, הרגשתי כאילו מגנט מושך אותי בחזרה. הייתי צריך להתאמץ לשלוט על עצמי כדי לא לפתוח את הדלת ולהיכנס בחזרה.

נכנסתי למשרד של הרב חדקוב והוא שאל אותי: "נו, נו, איך היה?". אמרתי לו מילה בגרמנית שפירושה "מפחיד". הוא הופתע מאוד מדבריי, משום שבדרך כלל כל מי שנכנס לרבי חש מיד בנוח...

זו הייתה היחידות הראשונה שלי.

התוועדות ראשונה

כעבור כמה שבועות, בשבת מברכים סיון, השתתפתי בהתוועדות הראשונה שלי. באותן שנים לא הבנתי את מרבית דברי הרבי בהתוועדויות. את האידיש הבנתי בדרך כלל, אבל הרבי הרי לא דיבר באידיש 'נקיה', ובתוך הדברים הרבה להשתמש במבואות וציטוטים רבים מלשון הקודש. לכן לא הצלחתי להבין את רוב ההתוועדות.

למרות אי-הבנתי, לא קרה לי אף פעם שוויתרתי על ההשתתפות בהתוועדות. אינני יודע את סיבה הגיונית לכך, אבל בשום אופן לא הייתי מסוגל לוותר על התוועדות. היה שם משהו לא ברור לי שריתק אותי. ההתוועדויות של הרבי היו מה שהחזיק אותי בליובאוויטש. למדתי מההתוועדויות יותר מאשר הלימוד בישיבה, והן היו הדבר החשוב ביותר עבורי.

באותה התוועדות ראשונה, עמדתי מן הצד וצפיתי במתרחש. בסוף ההתוועדות, הרבי הביט לעברי וסימן לי לומר 'לחיים'. סירבתי. אמרתי: "לא, תודה, אני לא אוהב את זה". פשוט כי לא סבלתי משקה... כולם הסתכלו עליי, חוצפה שכזו!

הרב חזקוני, והמבטים שנעצו בי מעבר הקהל היו משפדים ממש... אבל הרבי רק חיך אליו וצחק מאוד. הרבי חזר ואמר: "זאג לחיים!" [= אמור 'לחיים'], ושוב השבתי: "ניין, א דאנק" [= לא, תודה]. הרבי ויתר לי.

אמנם איש לא אמר לי כלום, אבל הרגשתי את המבטים וחשתי מאוד שלא בנוח. בכלל, לא הבנתי מה קורה כאן. הרי הייתי 'מנומס'; לא אמרתי סתם "לא", אלא "לא, תודה"... החלטתי "לעשות לרבי טובה", לקחתי טיפת משקה ואמרתי 'לחיים'. הרבי הגיב לכך באומרו "ער וועט שוין צוגעווינען צו דעם" [= הוא עוד יתרגל לזה]...

"זאג לחיים!"...

מאז אותה התוועדות ראשונה, כמעט בכל התוועדות היה הרבי פונה אליי: נו, תאמר לחיים! וכבר לא יכולתי לסרב. זה הגיע עד לשלב כזה שבו ניסיתי להתחבא מפני הרבי.

פעם אחת ניסיתי להתחבא מאחורי אחד העמודים ב770. הסדר בהתוועדויות היה, שבתחילת ההתוועדות אנשים בקהל היו אומרים לרבי 'לחיים', לאחר מכן היו מתחילים בניגון, ובסיומו היה הרבי אומר את המאמר, שנאמר תמיד קרוב לתחילת ההתוועדות, לפני אמירת השיחות. לקראת סוף הניגון שלפני המאמר היה הרבי עוצם את עיניו עד שסיים את אמירת המאמר.

התוכנית שלי הייתה כזו: בשעה שכולם אומרים 'לחיים' לרבי, אתחבא מאחורי העמוד, עד לקראת זמן המאמר, שהרבי יעצום את עיניו. או אז, כשהרבי יושב בעיניים עצומות, אוכל לצאת מה'מסתור' שמצאתי לי... ואכן, הכל הלך בהתאם לתוכנית. הקהל אמר 'לחיים', והחל לשיר את הניגון שלפני המאמר. רק כשהגיעו לסיומו של הניגון, בשלב שבו הרבי היה עוצם את עיניו, יצאתי מאחורי העמוד. אך מיד כשיצאתי ממקום מחבואי, הרבי הביט היישר לעברי, וסימן לי לומר 'לחיים'. הרבי פשוט חיכה עד שאצא משם!

בהתוועדות אחרת, בשבת חנוכה, חשבתי על תכנית טובה יותר להימנע מאמירת לחיים. תכננתי שלא לצאת ידי חובת קידוש, וכך לא אוכל לומר לחיים... ההתוועדויות באותן שנים ארכו בן שתיים לשלוש שעות, הן היו מתחילות בערך באחת בצהרי שבת-קודש ומסתיימות בסביבות השעה שלוש עד שלוש וחצי.

במהלך אותה התוועדות התחבאתי בין הבחורים. לקראת סוף ההתוועדות שאל הרבי פתאום: "עמנואל, וואו איז עמנואל?" [= איפה עמנואל?]. לא יכולתי להתחבא עוד. הרבי פנה אליי ושאלני: "האסט שוין געזאגט לחיים?" [= כבר אמרת 'לחיים?']. השבתי שלא. הרבי המשיך ושאל "פארוואס?" [= מדוע?], ועניתי שטרם עשיתי קידוש. אבל הרבי לא ויתר. "אויב אזוי, שטעלט זיך אוועק אויפן טיש און מאך קידוש הויך

אויפן קול" [= אם כך, עלה על השולחן ותעשה קידוש בקול רם!]. כעת, במקום 'לחיים' קטן היה עליי לקדש על כוס יין מלא...

לא הייתה לי ברירה. נעמדתי על השולחן, והגישו לי כוס יין מלא. כיוון שאפילו שתיית יין קשתה עליי, ולא הייתי רגיל לקדש בעצמי אלא הייתי יוצא תמיד ידי חובה בשמיעה מאחר – לא הייתי בקיא בנוסח הקידוש בעל פה. כשניצבתי על השולחן בפני הרבי, ואף אחד לא הגיש לי סידור, עמדתי נבוך ולא ידעתי מה לומר... את הפסוק "על כן ברך" כן זכרתי בעל פה, ורציתי להסתפק באמירת פסוק זה וברכת "בורא פרי הגפן", אבל זה פשוט "ברח לי מהראש", ועד כמה שניסיתי – לא יכולתי להיזכר בנוסח.

בינתיים עמדתי על השולחן חסר אונים עם כוס יין ביד. בלית ברירה, רציתי לעשות כמנהגו של אבי, שהיה עושה מקדש כמנהג בני אשכנז שאומרים רק את הפסוק "זכור את יום השבת לקדשו", "ברשות...", ו"בורא פרי הגפן". אך לאחר שאמרתי "זכור את יום השבת לקדשו" ורציתי להמשיך באמירת "סברי מרנן" – גם מילים אלו פשוט פרחו מזכרוני...

כמה זמן עוד אפשר לעמוד כך? אמרתי רק את המילים "ברשות..." ו"בורא פרי הגפן", ושתייתי את היין. בכל אותו הזמן ישב הרבי והביט בי, כשבת שחוק נסוכה על שפתי הק'.

כך נמשך הדבר במשך שנים, וגם כשכבר אמרתי 'לחיים' מעצמי, הרבי היה פונה אליי באופן מיוחד ומצווה עליי לומר 'לחיים'. גם בשנים מאוחרות יותר, אחרי שסיימתי ללמוד בישיבה, הייתי בא כל שנה להתוודעויות של שבת מברכים אייר ואלול, ואף אז הרבי היה מסמן לי בכל פעם לשתות ארבע כוסות. בשנים המאוחרות יותר זה לא היה לי כל כך קשה, אבל באותן שנים ראשונות, ממש לא יכולתי לסבול את המשקה.

זכורני שפעם אחת בשבת מברכים אייר הרבי סימן לי לומר לחיים על ארבע כוסות, ומיד לאחר מכן הוא סימן לי לשתות עוד כוס מלא. במקום כבר לא נותר עוד יין ונאלצתי לומר לחיים על עוד כוס מלא במשקה...

היחידות השניה

היחידות השניה שלי התקיימה כעבור חודשיים בלבד לאחר בואי לישיבה, בחודש תמוז. הסיבה ליחידות הייתה מפני שבאותן שנים הייתי "אגודיסט" מושבע. עוד מילדותי הייתי פעיל ב'אגודה', וכשהגעתי לניו יורק הייתי בקשר עם המשרד הראשי של 'אגודה' שם. לקראת הקיץ הם הציעו לי עבודה, להיות מדרריך במחנה קיץ "אגודה". באותו תקופה היה זה מחנה הקיץ הדתי היחיד, ואף מליובאוויטש היו שולחים לשם ילדים.

כשראש הישיבה הרב מרדכי מענטליק שאל אותי למעשיי בקיץ, אמרתי לו שאהיה מדרריך במחנה 'אגודה'. הרב מענטליק הוסיף ושאל למשך כמה זמן איעדר, והשבתי שעבודתי היא למשך כל ימי המחנה קיץ שימשך תשעה שבועות. כתשובה הוא אמר

לי שמהישיבה יש לי אישור להיעדר רק לשלושה שבועות, ושאוכל לנסוע רק לאחר י"ב תמוז.

ניסיתי להשיג אישור חריג, ואמרת לי שלקחתי על עצמי עבודה, ואינני יכול להגיע רק לחלק מהזמן, אך הוא אמר לי שהיחיד שיכול לתת לי אישור לכך הוא הרבי. אני שמחתי. חשבתי לעצמי שזאת לא תהיה בעיה, הרי עם הרבי כבר "יש לי קשרים". לפי נקודת-המבט שלי באותם ימים חשבתי שאני כבר "ידיד" של הרבי אחרי הסיפורים עם ה'לחיים' וכו'...

ניגשתי לרב חודקוב ואמרת לי שאני צריך יחידות. הוא שאל אותי האם זה דחוף, וכשהשבתי בחיוב הוא אמר מיד שיש לי יחידות בשבוע הבא, מבלי לשאול אפילו בקשר למה אני צריך יחידות. אז לא ידעתי את זה, ולא ראיתי בזה משהו חריג, אבל אנשים אז היו יכולים לחכות שלושה-ארבעה חודשים ליחידות, ואילו אני קיבלתי מיד.

רק כעבור שנים רבות הבנתי שמוכרחים לומר שהיתה לו הוראה 'מלמעלה' להעניק לי יחס מועדף ולתת לי כל מה שאני רוצה. (לדוגמא, תמיד קיבלתי את כל הספרים שיצאו לאור ע"י קה"ת באותו תקופה. אז לא היה הרבה ספרים יהודיים לקריאה, ואפילו באידיש היה מבחר מועט מאוד. הליקוטי-דיבורים החלו לצאת לאור אז, והיו גם את החוברות התקופתיות וכו"ב. אנחנו ייקרנו את מה שהיה, והיינו קוראים את הכל מכריכה לכריכה. את כל ספרי הקריאה שרציתי תמיד קיבלתי מיד).

גם לפני היחידות הזו לא הלכתי למקוה. ברגע שנכנסתי לחדר הרבי חיך אליי בחיך רחב מאוד, וגם אני הרגשתי צורך להחזיר חיך. היתה זו חויה הפוכה לגמרי מהיחידות הראשונה שלי שבה פחדתי כל כך. הרבי החל להתעניין בשלומי "אה ר' עמנואל! מה נשמע, איך הולך", וכו'. ואז הוא שאל אותי "מה מביא אותך לפה?"

אני חושב על כך וזה פשוט לא יאומן, אבל זה מה שהיה: עניתי שקיבלתי עבודה במחנה "אגודה" למשך תשעה שבועות, ומהישיבה מוכנים לתת לי אישור רק לשלושה שבועות - לכן באתי לקבל את האישור שלך להיעדר לתשעה שבועות. כשאני חושב על כך היום, ברור לי שכל אחד אחר במקומו של הרבי היה אומר לי: יש לך רשות לנסוע לשלושה שבועות וזהו. אלו הם הכללים. אבל הרבי לא דחה אותי מיד. הוא התחיל לדבר איתי ולהסביר לי.

הרבי אמר שמכיוון שרק עתה הגעתי לישיבה, הרי לא הגיוני לנסוע עכשיו ולעזוב את הישיבה. אני (של אז) התחלתי להתווכח, והיחידות התארכה לכחצי שעה של יכוח הלוך ושוב. הרבי ציטט את המשנה בברכות "למה קדמה פרשת "שמע" ל"והיה אם שמוע", כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואחר כך יקבל עול מצות" ואני מצידי המשכתי להתווכח. הפלא הוא שהרבי לא דחה אותי, אלא הסביר לי.

- חז"ל אומרים לגבי שלמה המלך שהיה חכם מכל אדם, שהיה חכם אפילו מן השוטים. מה הרבותא בכך שהיה חכם מן השוטים? הרי הוא היה האדם הכי חכם בעולם, ומה החידוש בכך שהיה חכם יותר מהשוטים? ההסבר שניתן על כך הוא,

ששלמה המלך ברוב חכמתו היה יכול להביא אפילו טיפוש להכרה בכך שהוא טיפוש. בדרך כלל הטיפוש חושב שהוא האיש הכי חכם בעולם, אבל חכמתו של שלמה המלך הייתה כל כך עמוקה שאפילו הטיפושים הכירו בכך שהוא החכם מכל אדם ושהם אינם אלא טיפושים. ממש כך היה אז עם הרבי. -

הרבי המשיך להשיב ולהסביר לי כאילו שהוא מדבר עם אחד שבערכו. לבסוף, כשנוכחתי לראות שבשום אופן אני לא יכול להזיז את הרבי מעמדתי, אמרתי: "נו, פארפאלען" [= "אבוד"]. הרבי החל לצחוק ואמר: "עס איז נישט פארפאלען, עס איז געפונען" [= זאת אינה אבידה, אלא 'מציאה'].

בסופו של דבר הלכתי למחנה הקיץ אחרי י"ב תמוז, ומכיון שהגעתי מאוחר לא היתה לי קבוצת ילדים משלי להדריך ונהייתי למדריך מסתובב בלי מקום קבוע וקבוצה מסודרת. לא אהבתי את העבודה הזאת, וגם כל המנטליות של הילדים האמריקאים היתה זרה לי, ולכן התאכזבתי מאוד מהקעמפ.

מיד לאחר סיומו של הקעמפ, בחודש אב, חל יום־ההולדת שלי ושוב נכנסתי ליחידות. מיד כשנכנסתי אמר לי הרבי, "אה שלום עליכם! נו, היה שווה להתגלגל שם עוד שבוע ועוד שבוע?" אני הרגשתי כביכול הרבי אומר: זה היה כל כך מאכזב, על מה התווכחת כל כך? זה הרי לא היה שווה...

היו אלה שלוש יחידויות בארבעת החודשים הראשונים שלי. נדמה לי שלפני היחידות הזו כבר כן הלכתי למקוה, הייתי אז יותר "בעניינים".

יחס אישי

הרי זהו דבר כל כך נדיר שבחור בישיבה יקבל יחס כזה מהרבי. הייתי מקבל גם מכתבים מהרבי, אפילו חתומים בכתב יד קדשו, דבר שאף בחור לא זכה לו. הלוואי והיה לי את השכל לדעת לייקר את זה. ומצד שני, אילו היה לי את השכל הזה הרי לא הייתי מקבל את הקירוב... הקשר הזה עם הרבי היה הדבר שהחזיק אותי בישיבה. בלעדיו פשוט הייתי בורח. אלו לא היו רק היחידויות, אלא כל הקשר עם הרבי. הרבי פשוט התעניין בי באופן אישי וישיר.

אף פעם לא שאלתי את הרבי שאלות בלימוד, לא נכנסתי לנושאים האלו. אולם לעיתים במכתבים אליי הרבי היה מזכיר נושאים תורניים. לדוגמא, לקראת יום הולדתי, שהיה בקיץ, כשכבר שהיתי בביתי, הרבי היה שולח אליי מכתב ליום ההולדת והיה מוסיף בסופו דברים בסגנון ה'מוסר'.

באחד מאותם מכתבי יום הולדת כתב לי הרבי שדווקא בזמן שאדם לא נתון למשמעת הישיתית עליו לעבוד בעצמו. קבלתי אמנם מכתבים תוכניים רבים, אך לא בענייני לימוד באופן ישיר. ההוראות וההדרכות שקיבלתי יושרו אליי באופן אישי, כמו שכתוב "חנן לנער על פי דרכו", ולכן אינני רוצה לספר עליהם בפרטות.

שובבות נעורים...

בחודש אדר תשי"ד הייתי מעורב במעשה שובבות בישיבה בבעדפורד־דין. כאמור, הישיבה בבעדפורד־דין היתה מיועדת לנערים עד גיל 18 והתנהלה במתכונת דומה ל"ישיבה תיכונית", כשבבוקר התקיימו לימודי קודש ואחר הצהריים נלמדו לימודי חול.

בישיבה היתה ספריה לספרי חולין, ואנו, חבורה של ארבעה נערים שחמדה לצון, החלטנו להפוך את המקום. בתחילה הסתפקנו בעירוב הספרים; העברנו את ספרי הגאוגרפיה למדף המיועד להסטוריה וכן הלאה. אחר כך חשבנו שזה לא מספיק, כי מבחינה חיצונית המקום עדיין היה נראה מסודר, ולכן לקחנו את הרהיטים, הכיסאות והשולחנות, והעמדנו אותם אחד על השני עם הספרים בצורה כזו שאם מוציאים את הספרים הכל יקרוס. היה זה סתם מעשה קונדס, לא מצד איזו קנאות כנגד לימודי החול, ולא נגרם שום נזק לרכוש. שובבות של נערים.

המקרה הזה גרם לרעש גדול בישיבה. ההנהלה רעשה וגעשה על מעשה ה"ונדליזם" כביכול, והרב מענטליק, שהיה הראש ישיבה בבעדפורד־דין, כעס מאוד. אחד מהארבעה שהשתתפו במעשה היה קרוב מאוד לרב מענטליק, וכאשר הוא ראה את עוגמת הנפש של הרב מענטליק – הלך הלה והתוודה בפניו, ומסר לו את שמות כל המשתתפים. הישיבה החליטה לסלק את ארבעתנו מלימודי החול של התיכון. כנראה שבשלב הזה כבר יידעו את הרבי על מה שאירע, אך באותו זמן אני לא ידעתי מזה.

גם אחי הצעיר למד בבעדפורד־דין אז, והם חשדו בו שאף הוא היה קשור ל'ונדליזם', ולכן העיפו גם אותו מהתיכון למרות היעדר כל הוכחה למעורבותו. לאחר שנודע להנהלה בוודאות שארבעתנו היינו האחראים הבלעדיים למעשה, הלכתי לרב מענטליק ואמרתי לו שמאחר ואנחנו מודים על חלקנו במעשה, וידוע שלאחי לא היה כל קשר למה שאירע, הרי שיש לקבל אותו בחזרה לישיבה.

כשנוכחתי בסירובו של הרב מענטליק להחזיר את אחי, אמרתי לו שאם לא יחזיר אותו לישיבה אכתוב מכתב לרבי בו אפרט את כל תלונותי נגד הישיבה, ואעזוב את הישיבה לגמרי. הרב מענטליק לא התייחס לדבריי. הוא חשב שזה סתם איום סרק.

התיישבתי וכתבתי מכתב שהתפרס על פני ארבעה־חמשה עמודים, ובו טעחתי בפני הרבי את כל טענותי כנגד הישיבה. התלוננתי בעיקר על הישיבה בכללות, שהיא אינה מתאימה לרקע שלי, למהלך המחשבה שלי ולהשקפת עולמי. בהמשך המכתב התייחסתי גם למקרה הספציפי של הספרייה, והשורה התחתונה של המכתב הייתה שבדעתי לעזוב את הישיבה לגמרי. נער אחר מהמעורבים שסולק אף הוא מהישיבה, כבר עזב ונרשם ללמוד בישיבת 'תורה ודעת'.

הכנסתי את מכתבי למשרד המזכירות, ומיד למחרת קבלתי טלפון מהרב חדקוב עם תשובה בשם הרבי. הרב חדקוב מסר שהרבי אמר שהוא ישלח לי מכתב תשובה, וביתניים, עד שאקבל את תשובתו, שלא אעשה דבר, ושאשפיע אף על אלה שכבר

עזבו, שלא יעשו מעשה שיתחרטו עליו כל חייהם, אלא יחזרו מיד לשיבה. מסרתי את הדברים לאותו בחור והוא אכן חזר לשיבה, והיום הוא יהודי חסידי לתפארת שאף זכה להתעסק לימים בהוצאה לאור של ספרי רבותינו במסגרת קה"ת.

כעבור שבוע בדיוק, באמצע ה'סדר' בישיבה (כאמור, סולקנו רק מה'תיכון'), קיבלתי טלפון מהמזכירות, והודיעו לי שיש מכתב עבורי. ניגשתי לרב מענטליק ואמרתי לו שאני חייב לצאת משום שממתין לי מענה מהרבי. ניגשתי למזכירות, קיבלתי את המכתב, וחזרתי לשיבה כדי לקוראו (נדפס אג"ק ח"ח ע' רצ"ט והלאה).

המכתב היה מאוד ארוך והתפרס על פני שני עמודים שלמים. עיקרו של המכתב התייחס לטענותי הכלליות כנגד הישיבה. הרבי הדגיש את החשיבות שבלימוד בישיבה חסידית, וכתב שהיצר הרע הוא זה שמתנגד לכך שאלמד בישיבה חסידית ונלחם כנגד זה.

בהמשך המכתב הרבי התייחס גם למקרה המסוים של הספריה, וכאן היו מספר קטעים חריפים למדי. הייתי מאוד שבור מהמכתב הזה, וחשבתי שההנהלה מסרה לרבי פרטים מוגזמים ולא מדוייקים על מה שעשינו בספריה. כתבתי לרבי בחזרה מכתב נוסף, בו שטחתי את כל הפרטים המדוייקים על מה שאירע בספריה.

בתוך כמה ימים קיבלתי עוד מכתב תשובה, תוכנו היה כבר הרבה יותר רך (נדפס אג"ק ח"ח ע' שכ"א והלאה). במכתב השני חזר הרבי והדגיש את החשיבות שבלימוד בישיבה חסידית דוקא, אך הוסיף שהמקרה שאירע דורש תיקון. הרבי הציע את התיקון הבא: מכיון שאנחנו כבר לא לומדים בתיכון ויש לנו זמן פנוי בצהריים, עלינו לנצל עד הזמן הזה ללמוד את מסכת תענית ואת י"א הפרקים הראשונים של 'דרך חיים'. כמו כן, הורה לנו הרבי לצום חצי יום בתעניות בה"ב שאחרי פסח. התיקון הזה נועד לא רק עבורי, אלא לכל הארבעה שהיו מעורבים בסיפור.

חירות ליובאוויטשאי

בשנת תשי"ד החלטתי להישאר לחג הפסח בניו יורק ולחוות את החג בצילו של הרבי, לאחר שבשנה הקודמת חזרתי לפסח לביתי בקנדה.

בערב פסח, כשעברתי לפני הרבי לקבל מצות, הרבי חיך אליי ואיחל לי "פסח כשר ושמח", ואז שאלני האם התחלתי כבר ללמוד את הפרקים מ'דרך חיים' אותם ביקש שנלמד. כשעניתי שטרם התחלתי בכך, ושאתחיל בזה אחרי פסח, הרבי הגיב במשיכת כתף וחיוך.

בליל הסדר התארחתי אצל דודי הרב חזקוני. סיימנו שם את ה'סדר' מוקדם יחסית, והלכנו להשתתף ב'סדר' של הרבי. הגענו לאחר שכבר סיימו את הסעודה ואחוזו בחלק האחרון של הסדר. הרבי ראה שאני שם. בסיום הסדר (שנערך בביתו של הרבי הריי"צ, בקומה השניה), כשהרבי ירד במדרגות לחדרו, עמדנו למטה קהל די גדול ושרנו "אלי אתה". הרבי עודד אותנו בידי בעת שירד במדרגות, ונכנס לחדרו.

בדרך כלל המעמד היה מסתיים בזה, אבל הפעם הרבי לא נשאר בחדרו. הרבי רק פתח את הדלת והניח שם את הסידור שלו ושוב יצא אלינו והמשיך לעודד את השירה. הרבי הביט על הקהל שנכח במקום ונוצר בינינו קשר עין. מהדרך שבה הרבי הסתכל עליי הבנתי שמשוהו עומד לקרות.

ואכן, לאחר שסיימנו לשיר, הרבי התחיל לומר שיחה שלימה (נדפסה ת"מ חי"א ע' 182 והלאה). החלק הראשון של השיחה היה בקשר לפסח באופן כללי, ואז הרבי המשיך לדבר על חשיבות הלימוד בישיבה חסידית. הרבי אמר שישנם כאלו שעומדים ומביטים עליי בחיוך, וחושבים שהוא הרי "יקה", ו"יקה" אינו שייך לכל העניין של חסידות... הרבי אמר שזה לא נכון, ושעליהם לדעת שהוא שייך גם שייך לזה.

בשיחה הרבי גם התייחס לאירוע המדובר, ואמר: "נתנו להם תיקון תשובה, וחלק מכך היה ללמוד דרך חיים, אבל הוא עוד לא התחיל ללמוד את זה. אמנם דרך חיים אינו "יוס'טוב'דיק" ולכן "אין לי את הלב" ("איך האב נישט די הארץ") לומר לו שיתחיל בזה מיד, אבל יהיה זה דבר ראוי ("א גלייכע זאך") אם אכן יתחיל מיד."

לאחר השיחה התחלנו שוב לשיר. בטבעי אינני רגיל בשירה וריקודים ולכן עמדתי בצד והסתכלתי. מאחוריי עמד זעליג כצמן, והרבי עמד לא הרחק ממני בצד. הרבי הביט עליי במבט מאוד חזק והורה לי להיכנס לריקוד. פתאום, הרבי ניגש אליי ותפס אותי מהחליפה, ומשך אותי פנימה ביחד איתו למעגל הרוקדים.

לאחר השיחה והריקוד ההוא התיישבתי יחד עם אביו של אחד מארבעת הבחורים שהיו מעורבים יחד איתי במעשה הספירה והתחלנו ללמוד בדרך חיים.

נאך אן ביסל 'לחיים'...

באותו שנה (תשי"ד) אירע מקרה יוצא דופן נוסף, שעד היום אינני מבין את פשרו. כמדומני שהיה זה בשבת מברכים ניסן תשי"ד.

בדרך כלל כשהרבי היה מבקש ממני לומר לחיים, היה זה עם חיוך ובצורה מאוד ידידותית. באמצע ההתוועדות באותה שבת הגיע יהודי זקן מארץ ישראל. בשעת מעשה לא ידעתי מי הוא, אבל אחר כך שמעתי את שמו ונודע לי שהוא העיז את פניו כנגד הרבי בקשר למוסד מסוים בארץ הקודש.

הוא הגיע באיחור, לאחר שכבר התחילה ההתוועדות, וכמה מהנוכחים קראו לו לעבור מעל השולחנות כדי לקבל מקום לישיבה מלפנים, שם ישבו הבעליבתים. כשהוא עבר מעל השולחן משך אותו אחד הנוכחים מהסירטוק. כשהרבי ראה את זה ניתן היה להבחין בחיורון עז שהתפשט על פניו הקדושות, ממש כמו המפה שעל השולחן. מעולם לא ראיתי את הרבי כך.

מיד השתרר שקט במקום, ואז הרבי התחיל לדבר בצורה מאוד חריפה. הרבי הביא את הפסוק "לא תתעב מצרי כי גר הייתה בארצו", ואמר שמבלי הבט על מה שקרה

עם האיש הזה עדיין אסור לבייש אדם בצורה כזו, ובמיוחד אחד כזה שיש לו זכויות מהעבר.

הרבי המשיך לדבר בטון חריף מאוד, ואמר שמדברים על יציאת מצרים והעבודה של יציאת מצרים נוגעת לכל אחד. "זה נוגע אליי", אמר הרבי והצביע על עצמו, "זה נוגע לגיס", והצביע על חדב"נ הרש"ג, והמשיך להצביע על כמה מזקני וחשובי החסידים – ר' שמואל לוויטין, ר' זלמן גוראריה, וכמדומני גם הרש"ז זלמנוב.

ואז הרבי המשיך ואמר: "שם עומד הבן של שוחט וחושב שזה לא נוגע אליי; זה נוגע גם אליי!". הרבי הכליל אותי כל אותם אנשים חשובים שלא היה לי כל קשר איתם, ושבקושי ידעתי מי הם. לאחר שסיים, הרבי פנה אליי בטון רציני: "אפשר וועסט דו שוין זאגען לחיים?" [= אולי תאמר כבר 'לחיים?']. זה היה מקרה יוצא דופן ועד היום אין לי מושג מדוע הרבי התייחס אליי אז.

■

בשנים מאוחרות יותר, שנות המ"ם, הרבי לא היה מורה לי לומר לחיים באותה תדירות כמו בשנים הראשונות. זה קרה בזמנים מסויימים, לעיתים בהפתעה גמורה. בדרך כלל הייתי מרים כוס ואומר לרבי לחיים מעצמי. פעם אחת, בשנת תשמ"ח או תשמ"ט, אירע שחשבתי על בקשת ברכה מסויימת בענייני הפרטיים בעת שאמרתי לרבי לחיים, אך בדרך כלל כשהייתי אומר לרבי לחיים – לא חשבתי על שום דבר, פשוט אמרתי לחיים.

באותה התוועדות היה לי מקום טוב, ממש אל מול פני הרבי. הרבי פנה לימיני ואמר לחיים, לשמאלי ואמר לחיים, מלפני ומאחוריי ולכל מי שעמד מסביבי, ואילו ממני הרבי התעלם לגמרי. לא הבנתי מדוע דווקא אליי הרבי לא אומר. בשעת מעשה שרו את הניגון "זאל שוין זיין די גאולה", ופתאום הרבי נעמד ורקד במקומו, ועודד את השירה בתנועות ידיים נמרצות אבל בהבעת פנים מאוד רצינית.

הסתכלתי על הפנים הכל כך רציניות של הרבי והרגשתי מאוד רע. הענין של "זאל שוין זיין די גאולה" חשוב כל כך לרבי, וממש כואב לו, ואילו אני עסוק במחשבות אודות ענייני הפרטיים. פשוט התביישתי, איך אני מסוגל לחשוב כעת על ענייני האישיים?

בדיק באותו רגע שהרגשתי את הבושה הזאת, הרבי סיים לרקוד, התיישב בחזרה במקומו, ואז פנה אליי ואמר לחיים...

ישיבה במקום קולג'

בשנת תשט"ו עמדתי לפני סיום לימודי בתיכון בבעדפורד-דין, ונושא הלימוד באוניברסיטה (קולג') עמד על הפרק. לי אישית, הלימודים האקדמיים לא היו חשובים כל כך, אבל אצל הוריי הנושא תפס מקום גדול מאוד, ולכן הסכמתי ללכת לקולג'.

בדעתי היה ללמוד ב"שיבה יוניברסיטי", שם שילבו בין לימודי קודש במסגרת של שיבה ללימודים אקדמיים מלאים. אלא שאז שוב הייתי מעורב במעשה שובבות ששיבש את תוכניותיי...

היה זה בערך בתחילת חודש תמוז, כאשר אנו, תלמידי הכיתה הגבוהה בתיכון, עמדנו לפני מבחני הבגרות שהיו נחוצים לנו כדי להתקבל לקולג'. מבחני הבגרות כבר היו במשרד השיבה, ומזימתנו הייתה לפרוץ לתוך המשרד כדי להציץ בתוכן המבחנים. אני, כמו רוב חבריי שהשתתפו במעשה, היינו תלמידים טובים ולא נזקקנו להציץ בשאלות, אלא השתתפנו בזה כמעשה שובבות גרידא.

בחרנו במוצאי שבת, בין השעות אחת לשתיים בלילה, לביצוע מזימתנו. דלת המשרד הייתה נעולה, כמובן, והיה עלינו להיכנס לחדר מתוך החלון, שמוקם בקומה אחרת והגישה אליו הייתה באמצעות השתלשלות מהקומה העליונה. הצלחנו, בעזרת מקלות, לפתוח את החלון, וחבריי הורידי אותי באמצעות חבלים מהקומה הרביעית אל חלון המשרד.

נכנסתי מהחלון אל תוך המשרד ופתחתי את הדלת לחבריי שעמדו בחוץ, אחד הבחורים הצליח לפרוץ את הכספת, ושם מצאנו את המבחנים מונחים בתוך קופסא סגורה עם מנעול. ניסינו לפתוח את הקופסא בלי לשבור את המנעול כדי לא להשאיר סימנים, אלא שאז הקופסא נשברה מהצד השני. כאמור, רובנו לא נזקקנו להעתיק את השאלות, אבל אלו שהוצרכו לכך העתיקו את מה שהיו צריכים.

לאחר שסיימנו להעתיק, רצינו לתקן את הקופסא השבורה כדי שלא להשאיר סימנים למעשינו. פרצנו לתוך המטבח כדי להשיג עופרת וניסינו ללא הצלחה לסגור את הקופסא בחזרה. בסופו של דבר, בלית ברירה, חזרנו את הקופסא השבורה למקומה, סגרנו את הכספת ודלת המשרד, ויצאנו.

ביום שני בבוקר הגיע מנהל התיכון למשרד, ומיד הבחין במה שנעשה. כמובן, התלמיד הראשון שנקרא לבירור הייתי אני... המנהל אמר לי שאמנם אין לו מושג איך עשינו את זה, אבל הוא יודע שחייב להיות שאני הייתי מעורב במעשה, וזרק אותי מיד מהתיכון...

את האחרים לא תפסו, וגם נגדי לא היו להם שום הוכחות, אבל הם פשוט ידעו שאם אירע דבר כזה – מוכרח להיות שהייתי מעורב. כנראה שגם המעשה הזה דווח מיד לרבי...

הרבי מתייחס

ההתוועדות הבאה התקיימה כעבור שבוע או שבועיים ב"ב תמוז. באותו שנה י"ב"ג תמוז יצא בשבת וביום ראשון. גם בשבת התקיימה התוועדות, אך ביום ראשון בלילה הייתה ההתוועדות הגדולה.

כבר בהתוועדות השבת הקדיש הרבי שיחה שלימה לנושא של לימודי חול (נדפסה תו"מ חי"ד ע' 166 והלאה), והסביר שלמרות שכידוע שהרבי הקודם התנגד ללימודי חול והליכה לקולג', בכל זאת דאגתו היתה נתונה גם למי שכן הלך לקולג'. הרבי הקודם המשיך לדאוג עבורם למצות לפסח, לאוכל כשר ולשאר צרכיהם הדתיים; כך הוא עשה עבור תלמידים באוניברסיטה בשוויץ ובעוד מקומות. אבל עדיין, הדגיש הרבי, העיקרון הוא שלא הולכים לקולג'.

הרבי המשיך בדבריו ואמר שמן השמים מרחמים, ולכן הקבלה לקולג' נעשה יותר ויותר קשה. צריכים לעבור מבחני בגרות, ולקבל תעודה, ואם כל זה לא מספיק – הוסיפו לאחרונה מבחן קבלה לקולג'.

לאנשים מסויימים, אמר הרבי, גם זה לא מספיק, ולכן משמים סידרו סיבות נוספות למנוע זאת מאיתם. זה היה רמז למה שאירע עמי. הרבי לא הזכיר את זה במפורש, אבל אלו שידעו על מה שקרה הבינו למה הרבי מתכוון.

רוב התלמידים בכיתה שלי בבעדפורד דין תכננו ללכת לקולג', חלקם ל"ישיבה יוניברסיטי", והשאר לקולג'ים אחרים. בכלל, הרבה מהתלמידים לא היו ממשפחות חב"דיות, ולמדו בליובראוויטש רק משום שזו הייתה ישיבה טובה, ובאותה תקופה לא היה מבחר גדול של ישיבות.

לאחר ההתוועדות הזו קרא הרב מענטליק לכל תלמידי הכיתה חוץ ממני, וסיפר להם על השיחה החריפה של הרבי נגד הלימוד בקולג'. הרב מענטליק אמר להם שעוד לפני ההתוועדות הגדולה (ביום ראשון בלילה) הוא רוצה לדווח לרבי שהתלמידים החליטו שהם לא הולכים לקולג', ובכך לגרום לרבי נחת רוח. ואכן, רוב התלמידים החליטו שלא ללכת לקולג' והרב מענטליק דיווח על כך לרבי.

איתי הרב מענטליק לא ניסה לדבר בעצמו, אלא שלח את אחי הגדול דוד שידבר איתי. כתבתי לרבי ששמעתי את השיחה בי"ב תמוז, ושאני עדיין צריך לשקול את העניין ולהחליט מה עליי לעשות. הוספתי וכתבתי שבתיכון התנהגו אליי בצורה מאוד לא הוגנת וסילקו אותי לפני שסיימתי להיבחן על כל המקצועות הנדרשים כדי להירשם לקולג', ולכן בדעתי ללכת בינתיים לשיעורי לילה מיוחדים מטעם החינוך הממלכתי כדי להשלים את המקצועות שהיו חסרים לי, וכן לעשות את מבחן הקבלה לקולג' כדי שבאם בסופו של דבר אחליט ללכת לקולג' תהיה לי את האפשרות הזאת. לסיום כתבתי לרבי שאני לא רוצה שתהיה עלי 'קפידה'.

הרבי כתב לי בחזרה בזה הלשון: "מצדי אין ח"ו ענין של קפידה, אלא שמחוייב אני וכל אחד מישראל, שכשרואה מישהו עושה דבר שאינו מתאים בשבילו, לעשות כל מה שביכולתי למנוע אותו מלעשות כן".

בפועל, השתתפתי בקורס שהיה חסר לי, ועברתי את מבחן הבגרות בהצלחה מרבית. מבחן הקבלה לקולג' היה אמור להיערך לקראת סוף חודש אב. בכ"ף אב הרבי התוועד, ולפתע הרבי התחיל לדבר על הרמב"ם בהלכות דעות שאומר שעדיף לאדם

לעבור לגור במדברים ובמערות מאשר לחשוף את עצמו לסביבה שעלולה להזיק לו (שם ע' 261 והלאה). הרבי הרחיב ודיבר על כך באריכות, ומהצורה שבו שמעתי את הדברים הבנתי שהרבי מכוון את דבריו בדיוק עבורי.

כשראיתי עד כמה נוגע לרבי שלא אלך לקולג', החלטתי שאני לא מסוגל לעשות את זה. כבר שילמתי חמישים דולר עבור ההרשמה למבחן, ובאותם ימים היה זה סכום גדול, אבל החלטתי שאני לא מסוגל. אחרי אותה התוועדות כתבתי לרבי שהחלטתי שלא ללכת לקולג'.

הוספתי, שטרם הודעתי על החלטתי לישיבה, ומכיוון שיש לי הרבה טענות נגדם, אגיש להם רשימת תנאים, ואם הם יקבלו את תנאיי אני מוכן להישאר בישיבה. נתתי לרב מענטליק רשימה של עשרה תנאים, והוא הסכים מיד לכל מה שביקשתי – העיקר שאשאר בישיבה. להורי, שכל כך רצו שאלמד בקולג' הייתי צריך למצוא תירוץ דחוק ומחוק, אבל נשארתי ללמוד בישיבה 770.

"רבות מחשבות"

בראשית השנה הבאה, תשט"ז, תהיתי לעצמי מדוע הרבי 'התאמץ' כל כך למנוע ממני ללכת לקולג'. הרבי הקדיש לכך שיחות ב"ב תמוז ובכ"ף אב, מכתבים ועוד. הגעתי למסקנה שהסיבה לכך היא בגלל כל הקירובים שקיבלתי מהרבי, באופן פומבי, אישי וישיר בצורה שאף אחד אחר לא קיבל.

הרגשתי כאילו הרבי נתן לי מעין 'סטירה' בפנים, בגלל שהוא השקיע בי כל כך הרבה כוחות ולמרות הכל עמדתי להפנות לו גב, כביכול, וללכת לקולג'.

חשבתי לעצמי שהבעיה הייתה בעיקר בגלל כל הרעש שהיה אז מסביב לעניין עם כל הכיתה שלי וכו', ולכן החלטתי, מבלי לספר על כך לאף אחד בעולם, שבסוף אותה שנה, לאחר שאסע הביתה לקיץ, פשוט לא אחזור לישיבה. חשבתי שאם אעשה זה זאת כך, בצורה שקטה, אפילו לא ישימו לב להיעדרי.

תכננתי לעבור לשנה הבאה ללמוד בישיבת נר ישראל בבולטימור, שלהם היה הסכם עם הקולג' המקומי שלימודי הישיבה מקבלים הכרה מהקולג', כך שבסוף תקופת לימוד בישיבה אפשר לצאת עם תואר אקדמי מוכר בלימודי דת. גם אחי הצעיר, עזרא, למד בבולטימור באותו תקופה, בישיבת חפץ חיים, וזה חיזק את החלטתי.

ידעתי שסיכויי הצלחת התוכנית שלי תלויים בכך שהדבר יישאר בסוד מוחלט. משום שאם לא כן תתעורר סערה. לכן לא סיפרתי על התוכנית לאף אחד בעולם, אפילו לא להורי.

במהלך התוועדות חג השבועות הקדיש הרבי שיחה שלימה לנוהג הנסיעה ל"קאנטרי", ולמחשבת האנשים הנוסעים לשם בקיץ – כביכול שם הכל מותר. שם הם אינם מקפידים על צניעות, תפילה בציבור וכו', וחושבים שזה עולם אחר שבו הכל הפקר. בתוך הדברים הזכיר הרבי בנימה של גיחוך את יום ה"לייבור דיי" המסיים

באחת את תקופת החופש, כאילו שביום אחד הכל משתנה ומהחופש חוזרים מיד לשגרה. הייתה זאת "שיחת מוסר" חזקה מאוד על מה שקורה בקיץ, נושא שהרבי דיבר עליו רבות במהלך השנים.

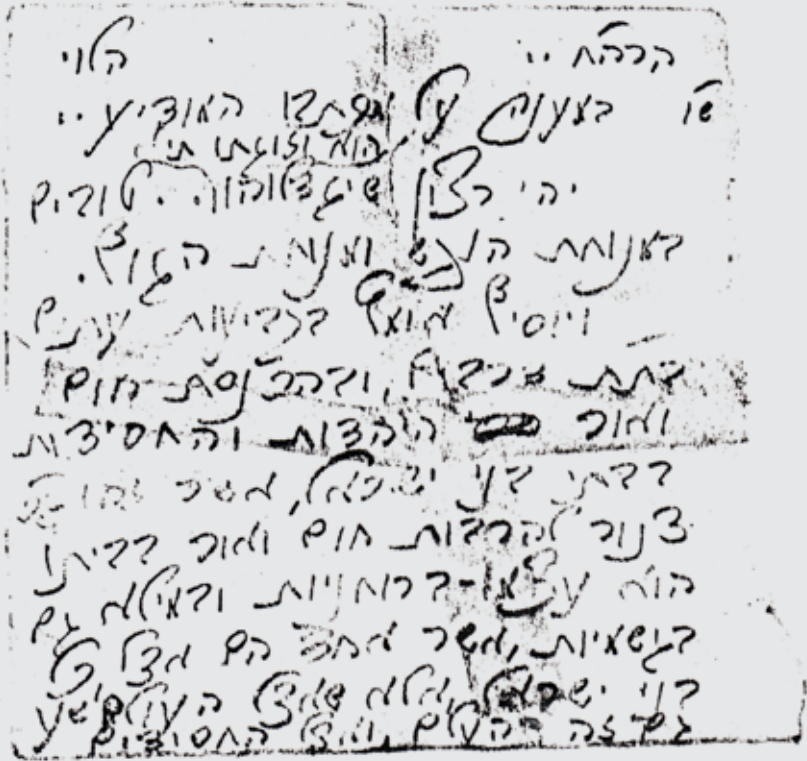
בסיום השיחה הקהל התחיל לנגן, כרגיל, כשלתע אני מבחין שהרבי מביט עליי בחיוך גדול. זה לא היה סתם חיוך, אלא היה בו גם ניצוץ שובבני משהו. המחשבה שחלפה בראשי הייתה: "אוי, מה עכשיו?"... הרי כבר עבר זמן רב שלא הסתבכתי בשום פרשייה...

כשהקהל שם לב לכך שהרבי מסתכל עליי, ושאני מסתכל עליו בחזרה, הפסיקו את השירה ודממה השתררה במקום. הרבי פנה אליי ואמר: "עמנואל, דו טראגסט זיך אויך ארום מיט מחשבות ווי אזוי זיך צו מתקן זיין נאך 'לייבור דיי', זאג לחיים און פארגעס וועגען דעם" [= עמנואל, גם אתה מסתובב עם מחשבות איך להסתדר אחרי 'לייבור דיי', תגיד לחיים ותשכח מזה"].

ממש לא היה לי מושג על מה הרבי מדבר. ההחלטה שלי לעזוב את הישיבה בסוף אותה שנה הייתה מנויה וגמורה איתי מתחילת השנה, ולא העליתי בדעתי שהרבי מתכווין לכך, שהרי לא סיפרתי על תכניתי לאף אחד. הסתכלתי בחזרה על הרבי במבט תוהה, והרבי מצידו ממשיך להסתכל עליי באותו חיוך צופן סוד, כאומר "גלוי וגם ידוע על מה מדובר"...

המשכתי להסתכל על הרבי באותו מבט נבוך, ואז הרבי אמר: "זה הרי בין כך לא יקרה, למה אתה צריך להסתובב עם המחשבות?". ובפתע פתאום 'נפל לי האסימון'. הבנתי על מה הרבי מדבר, ופשוט התפרצתי בצחוק. הרבי הורה לי לומר 'לחיים', אמרתי 'לחיים', ובכך זה נגמר. למותר לציין שביטלתי את תכניתי ונשארתי בישיבה...

תצלום נדיר ממכתב ברכה מהרבי להולדת בן, ובו הוספה של זירו וחיווק ללימוד התורה בקביעות עיתים וכו'.

הרה"ח . . הלוי, ש"ו

במענה על מכתבו המודיע . .

יהי רצון שיגדילוהו הוא חוגתו תחי' . . טובים במנוחת הנפש ומנוחת הגוף.

ויוסיף אומץ בקביעות עתים בת"ת דרבים, ובהכנסת חום ואור היהדות והחסידות בבתי בני ישראל, אשר זהו ג"כ צנור להרחבת חום ואור בביתו הוא עצמו – ברוחניות ובמילא גם בגשמיות, אשר אחד הם אצל כל בני ישראל, אלא שאצל העולם ישע גם זה בהעלם, ואצל החסידים צריך להיות בגילוי. ובמילא גם מלמעלה גיט מען בגילוי, אָז מזהה הצלחה בגשמיות או מפילט א חיות איו א ווארט חסידות און אין א קיום מצוה, ומתוך שמחה.

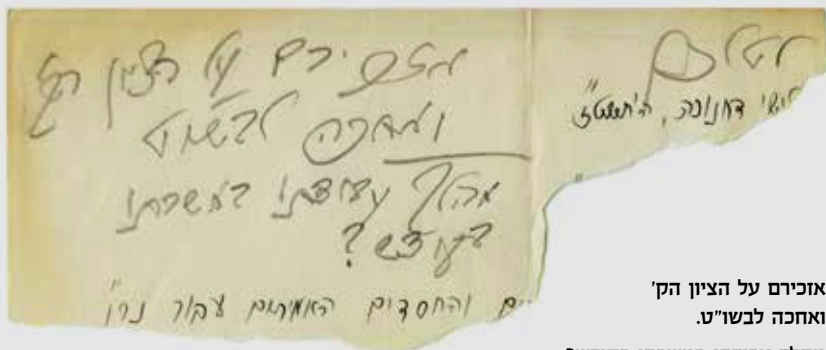
בברכה

הרבי כתב טיטה זו על פיסה מנייר המכתבים של "ליובאוויטשער ישיבה", משני צידיה. תאריך המכתב – לא יאוחר משנת תשי"ד.

תצלום בפרסום ראשון ממענה הרבי על פי"ג מתאריך כ"ח כסלו תשט"ז. בקצה הצעטיל ציין הרבי "לטלפן", היינו למסור המענה לשואל בהקדם, ע"י טלפון.

מחכה וממתין ומצפה

אזכרים על הצינון הקי' ואחכה לבשו"ט. מהלך עבודתו במשרתו בקודש?

תצלום בפרסום ראשון מטייטת מכתב המזכירות המאשר קבלת מכתב ומצרף משלוח "מכתב כללי" מהרבי, והוספה אבהית עליו.

תרגום חופשי:

מכתבה נתקבל, ומצורפת בזה הקבלה.

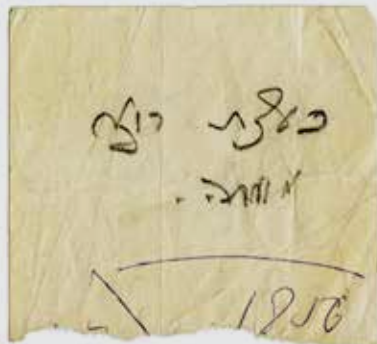
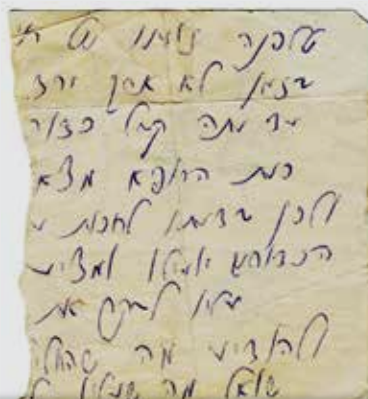
כן מצורף בזה העתק ממכתבו של הרבי שליט"א לנשי ובנות חב"ד, שודאי יבוא לה לשימוש בהשפעה על חברותיה ומכרותיה, לקרוב לתורה ומצות ויהדות בכלל.

על כך ציין הרבי:

להוסיף – ווי האט זיך איינגעארדנעט אייער שוועסטער תי?

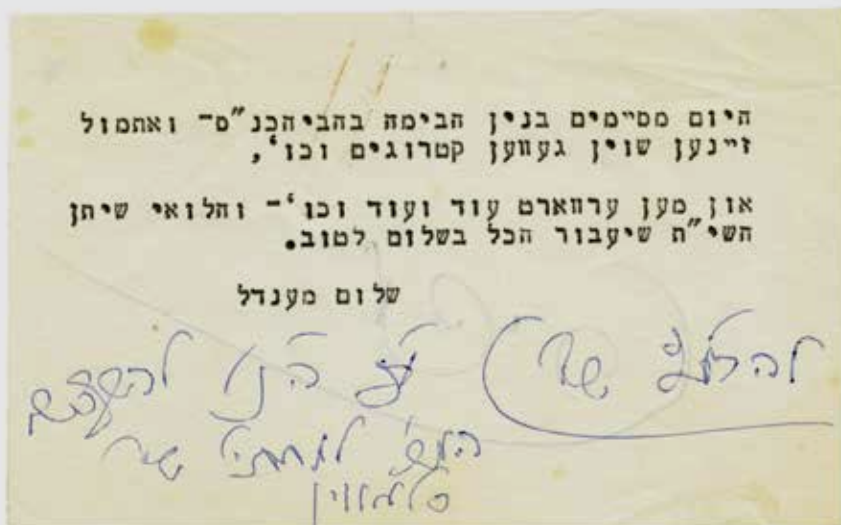
[= כיצד הסתדרה אחותה תי?]

מכאן שניתנה רשות לרופא

כתב המזכיר הרחמ"א חדקוב המציע את השאלה

תצלום בפרסום ראשון ממענה הרבי: התצלום מוצע כאן בפני קהל הקוראים והיודעים, על־מנת להיודע תוכנו, פרטיו, וכל הנלווה. חכות הרבים תלוי בהמפענח.

להרמ"ל (?) שי | ע"פ הנ"ל
להקדים המכ' למתתי שי סלאווין
מעבר לדף ציין הרבי, "מהיר".

אתם וביתכם וכל אשר לכם

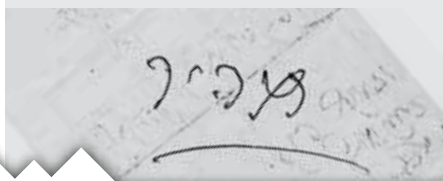
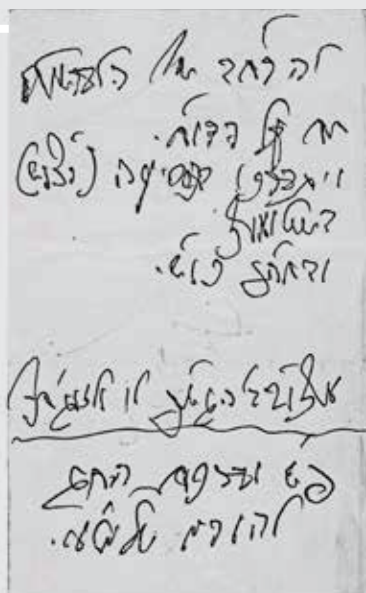
להרח"ב שי' הלברשטם
ת"ח על הדו"ח.

ויתברכו בנסיעה (רצו"ש) בשעטמו"צ
ובחה"פ כו"ש.

מצו"ב ב' הגש"פ לו ולזוגתו תי'

פ"ש וברכת החג להורים שליט"א.

בגב הפתקא ציין הרבי:

מוקדש לחיזוק ההתקשרות לנשיא דורנו

כ"ק אדמו"ר

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

ולזכרון הרבנית הצדקנית מרת ח'י מושקא נ"ע זי"ע

■

לז"נ אס"ה מלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה

עלתה השמימה בעלות המנחה של שבת קודש וא"ו תשרי תשכ"ה

■

הוקדש ע"י ולזכות

הר"ר שלום דובער בן רבקה נעמי ומרת אסתר בת מרים

ובני ביתם ש' לאורך ימים ושנים טובות

ליין

להצלחה רבה ומופלגה

בכל אשר יפנו, בגשמיות וברוחניות

